

JERUSALEM מכון ירושלים
INSTITUTE למחקרי מדיניות
FOR POLICY معهد القدس
RESEARCH لبحث السياسات

הגירה לירושלים וממנה 2016 - מאפייני המהגרים

מיכל קורח, מאיה חושן

תוכנית היובל: הגירה

הגירה לירושלים וממנה 2016 – מאפייני המהגרים

מיכל קורח, ד"ר מאיה חושן

ירושלים, 2019

הוצאת הפרסום לאור התאפשרה הודות לתמיכה של שותפינו:

מכון ירושלים למחקרי מדיניות | פרסום מספר 507

תוכנית היובל: הגירה

הגירה לירושלים וממנה 2016 – מאפייני המהגרים

מיכל קורח, ד"ר מאיה חושן

© 2019, מכון ירושלים למחקרי מדיניות

בית חי אלישר

רח' רד"ק 20, ירושלים 9218604

<http://www.jerusalemstitute.org.il>

E-mail: machon@jerusalemstitute.org.il

תוכן העניינים

4	הקדמה
6	תקציר
11	עוזבים את ירושלים
11	עוזבים לפי מגזר
13	עוזבים לפי מצב משפחתי
15	עוזבים לפי השכלה
17	עוזבים לפי גיל
19	עוזבים לפי מחוז
24	עוזבים לפי יישוב
31	עוזבים לפי שכונה
32	נכנסים לירושלים
32	נכנסים לפי מגזר
33	נכנסים לפי מצב משפחתי
35	נכנסים לפי השכלה
36	נכנסים לפי גיל
38	נכנסים לפי מחוז
42	נכנסים לפי יישוב
46	נכנסים לפי שכונה
47	מאזן הגירה של ירושלים
47	מאזן הגירה לפי מגזר
48	מאזן הגירה לפי מצב משפחתי
50	מאזן הגירה לפי השכלה
51	מאזן הגירה לפי גיל
52	סיכום

הקדמה

מזה כ־40 שנה נערכים במכון ירושלים למחקרי מדיניות (להלן המכון) מחקרים בנושא **הגירה מירושלים ואליה**. החל משנת 2012 נערכים במכון מחקרי הגירה במסגרת 'תוכנית מרום' לפיתוחה הכלכלי של ירושלים, ומשנת 2017 במסגרת תוכנית ההמשך – 'תוכנית היובל'.

המחקרים שנערכו היו משני סוגים:

1. מחקר כמותי שהתבסס על נתונים קיימים של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה (למ"ס) ובחן את היקפי ההגירה, לפי מגוון משתנים, ביניהם: מחוזות, יישובי יעד ומוצא, גיל המהגרים, שכונות מוצא וכו'.

2. מחקר התנהגותי שהתבסס על איסוף נתונים עצמי, באמצעות שאלונים שנשלחו למדגם של מהגרים. במחקר זה נשאלו המהגרים גם על מאפייניהם וגם על הסיבות להגירה – סיבות הקשורות ליישוב המוצא ממנו היגרו וסיבות הקשורות ליישוב היעד אליו עברו.

המחקר הנוכחי ייחודי בכך שהוא כולל ניתוח רחב יותר של מאפייני המהגרים. בשנת 2018, הזמנו מהלמ"ס, לראשונה, נתונים חדשים שאיפשרו לבחון את מאפייני המהגרים לירושלים וממנה. נתונים אלו כללו מידע על מהגרים בני 18 ומעלה, לפי סוג בית הספר התיכון האחרון בו למדו (ממלכתי, ממלכתי-דתי, חרדי, ערבי), ומיקומו (בירושלים או מחוצה לה), מצבם המשפחתי והשכלתם (התעודה הגבוהה ביותר). הנתונים הללו איפשרו ללמוד יותר לעומק על מאפייני המהגרים – לאיזה מגזר הם שייכים (חילוני, דתי, חרדי או ערבי), מהי השכלתם, מה היקף העזיבה של מהגרים שלמדו בירושלים בתיכון, בהשוואה לאלו שלא למדו בה בתיכון ועוד.

הערות לגבי הנתונים

1. כל הנתונים בדוח מתייחסים לבני 18 ומעלה;
2. הנתונים כוללים את כלל המהגרים מהעיר – יהודים וערבים. אולם מכיוון שהיקפי ההגירה של האוכלוסייה הערבית קטנים (2% מהמהגרים הם ערבים), הדוח מתמקד בניתוח דפוסי ההגירה של האוכלוסייה היהודית בלבד. עם זאת הגרפים כוללים נתונים על האוכלוסייה הערבית;
3. נתוני הלמ"ס על סוג בית הספר האחרון מקורם בנתונים של משרד החינוך, והם מתייחסים לבני 18-49 בלבד;
4. הנתונים על סוג בית הספר האחרון שימשו אותנו לצורך קביעת הזהות הדתית של המהגרים. זוהי למעשה הדרך היחידה שעמדה לרשותנו ואיפשרה ללמוד על הזהות הדתית של הפרט. לצורך המחקר הנחנו שהיקפי החזרה בתשובה או היציאה בשאלה דומים, כלומר שמספר המהגרים שלמדו בבית ספר ממלכתי והפכו, במהלך השנים, לדתיים או לחרדים, דומה למספרם של אלו שלמדו בבית ספר ממלכתי-דתי או חרדי והפכו, במהלך השנים, לחילונים.
5. הנתונים שהתקבלו כוללים רכיב של 'לא ידוע'. זאת אומרת שלא ידוע סוג בית הספר האחרון בו למד המהגר. לכן, למשל, ישנו פער גדול בין כלל העוזבים בני 18 ומעלה לבין כלל העוזבים לפי מגזר (המסתמכים על נתוני סוג בית הספר האחרון). הסיבות שלא ידוע מהו סוג בית הספר האחרון בו למד המהגר הן לימודים בבית ספר תיכון בחו"ל, של עולים שעלו לארץ לאחר גיל 18, לימודים במוסדות חרדיים במעמד פטור, מהגרים מעל גיל 50 שאין רישום לגבי בית הספר בו למדו ועוד. רכיב ה'לא ידוע' מופיע במקרים נוספים כמו בנתונים על ההשכלה, בהם אין מידע על ההשכלה של כלל המהגרים.

תקציר

המחקר הנוכחי מציג ניתוח רחב של מאפייני המהגרים בני 18 ומעלה, שעזבו את ירושלים ליישובים אחרים בארץ ואת אלו שבחרו לעבור לגור בה. בין המאפיינים במחקר נמצא את סוג בית הספר התיכון (ממלכתי, ממלכתי-דתי, חרדי, ערבי) האחרון בו למדו המהגרים, והאם הוא היה בירושלים או מחוצה לה, מצבם המשפחתי של המהגרים והשכלתם. מניתוח הנתונים ניתן היה להסיק, בין היתר, על השיוך המגזרי של המהגרים, על השכלתם ועל ההבדלים בהיקף העזיבה של ירושלמים שלמדו בתיכון בירושלים לעומת מי שלמדו בתיכון מחוצה לה. המחקר מתמקד בדפוסי ההגירה של האוכלוסייה היהודית בלבד. זאת משום שהאוכלוסייה הערבית ממעטת להגר ומהווה 2% בלבד מהמהגרים.

עוזבים את ירושלים

בשנת 2016 עזבו את ירושלים 11,700 בני 18 ומעלה. ככלל, מהגרים מתאפיינים בגילם הצעיר וכך גם המהגרים מירושלים. כשני שלישים (67%) מהעוזבים את העיר היו צעירים בני 20-34.

מקרב אלו שעזבו את ירושלים – 60% למדו בה בבית ספר תיכון ו-40% למדו בבית ספר תיכון מחוצה לה.

העוזבים מגוונים במאפייניהם ומקרב היהודים שעזבו את העיר, 39% היו חילונים, 23% דתיים ו-38% חרדים. היקף העזיבה של האוכלוסייה החילונית והחרדית היה גבוה במקצת מחלקה של כל אחת מהן בקרב האוכלוסייה היהודית העיר, בעוד שבקרב האוכלוסייה הדתית היקף העזיבה היה נמוך יותר.

בקרב העוזבים שלמדו בתיכון בירושלים בולט חלקם של החילונים (40%) והחרדים (40%), בעוד שבקרב העוזבים שלא למדו בתיכון בירושלים, חלקו של כל אחד מהמגזרים דומה.

בקרב העוזבים בלט חלקם של הנשואים (66%) בהשוואה לחלקם של הרווקים (26%). יתר העוזבים היו גרושים (7%) או אלמנים (2%). בקרב החרדים והדתיים שעזבו את העיר נרשם אחוז נשואים גבוה מאוד (91% ו-74%, בהתאמה) בעוד שבקרב החילונים חלקם היה נמוך באופן ניכר – 45%. חלקם של הרווקים בקרב החילונים היה גבוה ועמד על 52%, בהשוואה ל-22% בקרב הדתיים ו-7% בקרב החרדים.

העוזבים מתאפיינים בחתך השכלה גבוה. כמעט שלישי (30%) היו בעלי תואר ראשון ומעלה. 38%-41% מהעוזבים החילונים והדתיים היו בעלי תואר ראשון ומעלה. בקרב החרדים בלט חלקם הגבוה מאוד של בעלי השכלה תיכונית¹ – 81%. אחוז בעלי תואר ראשון בקרב עוזבים שלמדו בתיכון בירושלים עמד על 23% והוא היה נמוך בהשוואה לאלו שלא למדו בה בתיכון – 36%.

המחוזות העיקריים אליהם עברו העוזבים את ירושלים היו: יהודה ושומרון (24%), מחוז תל אביב (23%), מחוז ירושלים ומחוז המרכז (17% לכל אחד). חלקם של העוזבים לסובב ירושלים (יהודה ושומרון ומחוז ירושלים) ולסובב תל אביב (מחוז תל אביב ומחוז המרכז), היה זהה – 40% לכל אחד מהם.

חתך ההשכלה של העוזבים לסובב תל אביב היה גבוה באופן ניכר מזה של העוזבים לסובב ירושלים – 41% מהם היו בעלי תואר ראשון ומעלה בהשוואה ל-21% בקרב העוזבים לסובב ירושלים. פער זה נובע, בין היתר, מחלקם הגבוה של חרדים, שמרביתם אינם בעלי השכלה אקדמית, שעברו לסובב ירושלים.

בקרב העוזבים החילונים ניכרת העדפה לסובב תל אביב בכלל ולמחוז תל אביב בפרט (57% מהם עברו לסובב תל אביב), בעוד שבקרב האוכלוסייה החרדית ניכרת העדפה לסובב ירושלים (59%). בקרב האוכלוסייה הדתית אין העדפה לאזור אחד על פני האחר – 45% עברו לסובב ירושלים ו-34% לסובב תל אביב.

סובב תל אביב בכלל ומחוז תל אביב בפרט היו יעדי משיכה לרווקים שעזבו את ירושלים. 39% מהעוזבים לסובב תל אביב היו רווקים, בהשוואה ל-11% מהעוזבים לסובב ירושלים ו-28% ליתר אזורי הארץ.

כמעט מחצית (46%) מהרווקים שעזבו את ירושלים עברו למחוז תל אביב. בקרב הנשואים, לעומת זאת, המחוזות המושכים ביותר היו יהודה ושומרון (30%) ומחוז ירושלים (21%).

¹ לימודים בישיבה גבוהה אינם מוכרים כלימודים לתואר. בוגרי ישיבה גבוהה מסווגים כבעלי השכלה תיכונית.

תל אביב היא יעד הגירה מרכזי בקרב המהגרים מירושלים, ובשנת 2016 12% מהעוזבים את העיר עברו אליה. היישובים הבאים, על פי מדרג יורד, היו: בית שמש (9%), ביתר עילית (5%), גבעת זאב (4%), בני ברק (4%), מודיעין (3%) מעלה אדומים (3%) ורמת גן (3%).

לתל אביב כוח משיכה גבוה לחילונים ולדתיים מירושלים, בעוד שבית שמש מושכת בעיקר חרדים. כרבע (25%) מהחילונים שעזבו את ירושלים עברו לתל אביב. היישובים הבאים, על פי מדרג יורד, היו: מודיעין (5%), רמת גן (5%), מבשרת ציון (4%), מעלה אדומים (4%), ראשון לציון (3%) וגבעתיים (3%).

מקרב הדתיים שעזבו את ירושלים, 8% עברו לתל אביב ו-3% עברו לכל אחד מהיישובים הבאים: גבעת זאב, אפרת, מודיעין, מעלה אדומים ובית שמש.

בקרב האוכלוסייה החרדית שעזבה את ירושלים בית שמש היתה מוקד משיכה ראשון במעלה ו-22% מהחרדים עברו אליה. היישובים הבאים על פי מדרג יורד היו: ביתר עילית (14%), בני ברק (12%), מודיעין עילית (8%), גבעת זאב (7%) ואשדוד (3%).

העיר תל אביב היא אבן שואבת לרווקים. כשליש מהרווקים שעזבו את ירושלים עברו לגור בה. היישובים הבאים, על פי מדרג יורד, אך בסדרי גודל שונים לגמרי, היו: רמת גן (6%), חיפה (4%), אילת (3%) וגבעת זאב (3%).

ולאן עברו לגור המשכילים? כחמישית (19%) מבעלי תואר ראשון ומעלה עברו לתל אביב ואחריה למודיעין (7%), לרמת גן (4%), לגבעת זאב, לחיפה ולמבשרת ציון (3% לכל אחד מהם).

נכנסים לירושלים

בשנת 2016 עברו לגור בירושלים 6,800 בני 18 ומעלה. בדומה לעוזבים את העיר, הנכנסים אליה אף הם צעירים ו-68% מהם היו בני 20-34.

מקרב אלו שעברו לירושלים – כשני שלישים (68%) לא למדו בה בבית ספר תיכון ו-32% למדו בה.

הנכנסים לירושלים אף הם מגוונים במאפייניהם וכוללים את כלל מגזרי האוכלוסייה. מקרב היהודים שעברו לעיר, 38% היו חילונים, 28% דתיים ו-34% חרדים. היקף הנכנסים החילונים היה גבוה במעט מחלקם בקרב האוכלוסייה היהודית בעיר, בעוד שבקרב הדתיים חלקם של הנכנסים היה נמוך במעט מחלקם בקרב האוכלוסייה היהודית

בעיר. בקרב החרדים חלקם של הנכנסים היה דומה לחלקם בקרב האוכלוסייה היהודית בעיר.

בדומה לעוזבים את ירושלים, גם בקרב הנכנסים אליה בלט חלקם הגבוה של הנשואים – 59% היו נשואים ו-31% רווקים. היתר היו גרושים (8%) או אלמנים (2%). בקרב החרדים והדתיים בלט אחוז הנשואים הגבוה (81% ו-69%, בהתאמה) בעוד שבקרב האוכלוסייה החילונית אחוז הנשואים היה נמוך באופן ניכר – 39%. בקרב החילונים בלט חלקם הגבוה של הרווקים – 57% (בהשוואה ל-28% בקרב הדתיים ול-14% בקרב החרדים).

בחינה של אוכלוסיית הרווקים בלבד, מצביעה על כך שמרביתם (66%) היו חילונים, 22% דתיים ו-14% חרדים. בקרב הנשואים 43% היו חרדים, כשליש (31%) דתיים וכרבע חילונים (23%).

הנכנסים מתאפיינים אף הם בחתך השכלה גבוה ו-26% מהם היו בעלי תואר ראשון ומעלה. יוצא, איפוא, שאחוז בעלי תואר ראשון ומעלה בקרב הנכנסים לירושלים ובקרב העוזבים אותה (29%) היה דומה. חתך ההשכלה של האוכלוסייה החילונית והדתית שעברו לגור בירושלים היה גבוה – 34% מהחילונים ו-29% מהדתיים היו בעלי תואר ראשון ומעלה. בקרב הנכנסים החרדים בלט חלקם הגבוה מאוד (80%) של בעלי השכלה תיכונית. המחוזות העיקריים מהם היגרו לירושלים תושבים חדשים היו: יהודה ושומרון (24%), מחוז המרכז (19%), מחוז תל אביב (18%) ומחוז הדרום (13%). חלקם של העוברים לירושלים מסובב ירושלים ומסובב תל אביב היה דומה – 34% ו-37% בהתאמה. בקרב הנכנסים שלמדו בירושלים בתיכון בולט חלקם הגבוה של הנכנסים מסובב ירושלים – 50%, בעוד שבקרב הנכנסים שלא למדו בתיכון בירושלים בולט חלקם הגבוה של העוברים מסובב תל אביב – 43%.

מחוזות תל אביב והמרכז הם המחוזות מהם עברו לגור בירושלים מספר החילונים הגבוה ביותר – 45% (משני המחוזות יחד). הדתיים עברו לירושלים בעיקר מיהודה ושומרון (33%) וממחוז המרכז (25%) בעוד שהחרדים עברו בעיקר ממחוז תל אביב, בו נמצאת העיר בני ברק (25%) ומיהודה ושומרון (25%).

היישובים העיקריים שמהם עברו לירושלים מספר התושבים הגדול ביותר היו: תל אביב (7%), בני ברק (6%), בית שמש (5%), מעלה אדומים (4%), אשדוד, חיפה, ביתר עילית, נתניה וגבעת זאב (3% מכל אחד מהם).

תל אביב היא יישוב המוצא שממנו עברו לירושלים אחוז החילונים הגבוה ביותר, מכלל החילונים שעברו לגור בעיר – 13%. היישובים הבאים, על פי מדרג יורד, היו: מעלה

אדומים (6%), מבשרת ציון (4%), חיפה (4%) וכן מודיעין, רמת גן, ראשון לציון ואילת (3% מכל אחד מהם).

בקרב הדתיים אין בולטות של יישוב מסויים – 4% מכלל הדתיים שעברו לירושלים הגיעו מבית שמש ו-4% מתל אביב. מאפרת, פתח תקווה, רעננה, נתניה, בית אל, רחובות ומעלה אדומים עברו 3% (מכל אחד מהיישובים).

בקרב החרדים בולט בראש ובראשונה חלקם הגבוה של אלו שעברו לירושלים מבני ברק – 21%. היישובים הבאים, על פי מדרג יורד, היו: בית שמש (10%), ביתר עילית (9%), אשדוד (7%) ומודיעין עילית (7%).

היישובים העיקריים שמהם עברו לירושלים מספר הרווקים הגבוה ביותר, היו: תל אביב (12%), חיפה (4%), אילת (3%) ומעלה אדומים (3%).

היישובים שמהם עברו לירושלים אחוז בעלי תואר ראשון ומעלה הגבוה ביותר, היו: תל אביב (11%), מעלה אדומים (4%), מבשרת ציון, חיפה, בית שמש, נתניה ורמת גן (3%).

מאזן הגירה של ירושלים

מספר העוזבים את ירושלים היה גבוה ממספר הנכנסים אליה וכפועל יוצא מאזן ההגירה של העיר היה שלילי. בשנת 2016 עמד מאזן ההגירה של ירושלים, בקרב בני 18 ומעלה, על -4,900.

בקרב האוכלוסייה שנגרעה מירושלים בולט חלקם של החרדים (44%) והחילונים (40%). 14% היו דתיים ו-1% ערבים. הן בקרב האוכלוסייה החילונית והן בקרב האוכלוסייה החרדית, היקף מאזן ההגירה מכלל המאזן, היה גבוה מחלקן של כל אחת מהאוכלוסיות הללו מכלל האוכלוסייה היהודית בעיר. בקרב האוכלוסייה הדתית לעומת זאת היקף המאזן נמוך באופן ניכר מחלקה של אוכלוסייה זו מכלל האוכלוסייה היהודית בעיר.

כשלושת רבעי (74%) מהתושבים שנגרעו מהעיר היו נשואים וכחמישית (18%) רווקים. האוכלוסייה שנגרעה מהעיר התאפיינה בחתך השכלה גבוה – 36% בעלי תואר ראשון ומעלה. בקרב החילונים – 57% היו בעלי תואר ראשון ובקרב הדתיים 49%. בקרב בעלי תואר ראשון ומעלה שנגרעו מהעיר בולט חלקם הגבוה מאוד של החילונים (73%) ולאחר מכן של הדתיים (22%).

עוזבים את ירושלים

ייחודו של המחקר הנוכחי, כאמור, שהוא מאפשר ללמוד יותר מבעבר, מתוך נתונים קיימים של הלמ"ס, על מאפייני המהגרים לירושלים וממנה.

אחד הנתונים החדשים הוא מקום בית הספר התיכון של המהגר או ליתר דיוק האם המהגר למד בבית ספר תיכון בירושלים (ז"א היה ירושלמי בעברו) או מחוץ לירושלים. עם זאת יש לשער שחלק קטן מאלו שלמדו בירושלים בתיכון, לא בהכרח גרו בה, אלא גרו ביישובים סמוכים לירושלים כמו מבשרת ציון, מעלה אדומים וכדומה, או תלמידים מרחבי הארץ שלמדו בבתי ספר תיכון בירושלים הכוללים פנימייה (כמו בויאר, התיכון למדעים ולאומנויות, אולפנות, ישיבות תיכוניות וכו'). במקביל ישנם ירושלמים שלמדו בבתי ספר תיכון סמוך לירושלים (למשל במעלה אדומים או בגוש עציון) או בפנימיות, ישיבות ואולפנות ברחבי הארץ.

בשנת 2016 עזבו את ירושלים 11,700 בני 18 ומעלה. מתוכם ישנו מידע על מקום בית הספר התיכון של 8,100 (69%). מבין העוזבים שידוע על מקום בית הספר התיכון בו למדו – 60% למדו בבית ספר תיכון בירושלים ו-40% למדו בבית ספר תיכון מחוץ לירושלים.

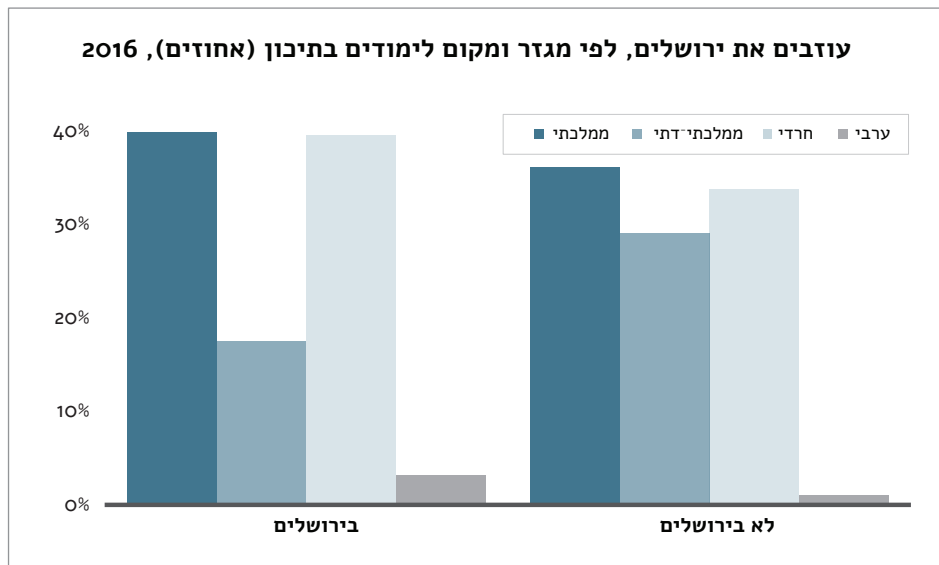
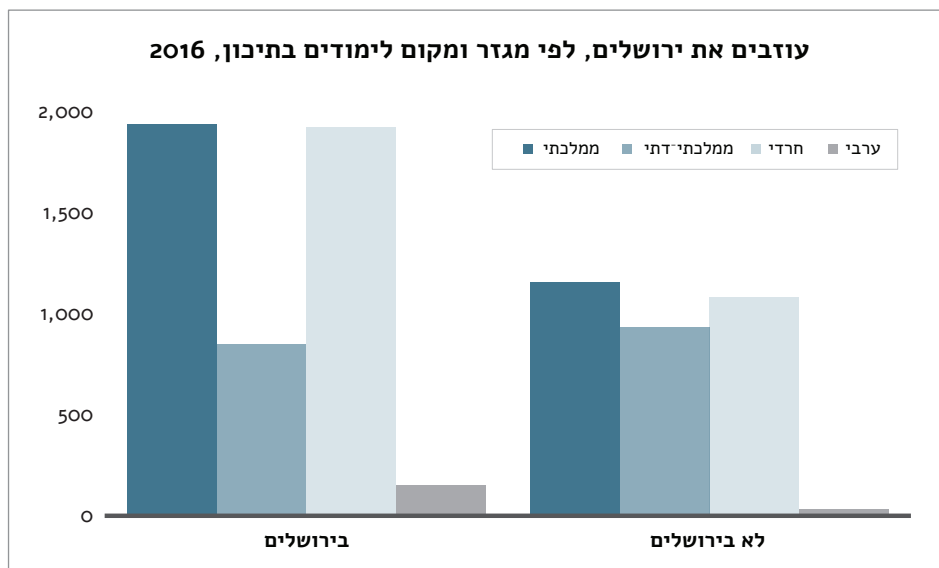
עוזבים לפי מגזר

התחושה הרווחת בקרב הציבור החילוני היא שעיקר העוזבים הסחילונים. אולם הנתונים מצביעים על כך שהעוזבים את העיר שייכים לכלל מגזרי האוכלוסייה. בשנת 2016, כאמור, עזבו את ירושלים 11,700 בני 18 ומעלה. מקרב 8,100 העוזבים שידוע מהו סוג בית הספר התיכון בו למדו – 98% היו יהודים ו-2% ערבים. בקרב העוזבים היהודים 39% היו חילונים, 38% חרדים ו-23% דתיים. על פי נתוני הסקר החברתי של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה לשנת 2016 34% מהיהודים (בני 20 ומעלה) בירושלים היו חילונים, 31% דתיים ו-35% חרדים.² יוצא, איפוא, שהיקף העזיבה של האוכלוסייה החילונית והחרדית גבוה יותר מחלקה של כל אחת מהן באוכלוסיית העיר, בעוד שבקרב האוכלוסייה הדתית

² התפלגות העוזבים בני 20 ומעלה (ולא בני 18 ומעלה כפי שמוצג לעיל) לפי מגזר דומה לזו שבקרב בני 18 ומעלה.

היקף העזיבה נמוך יותר. הנתונים לשנת 2010 באשר להיקף העזיבה של כל אחד מהמגזרים, מצביעים על תמונה דומה.

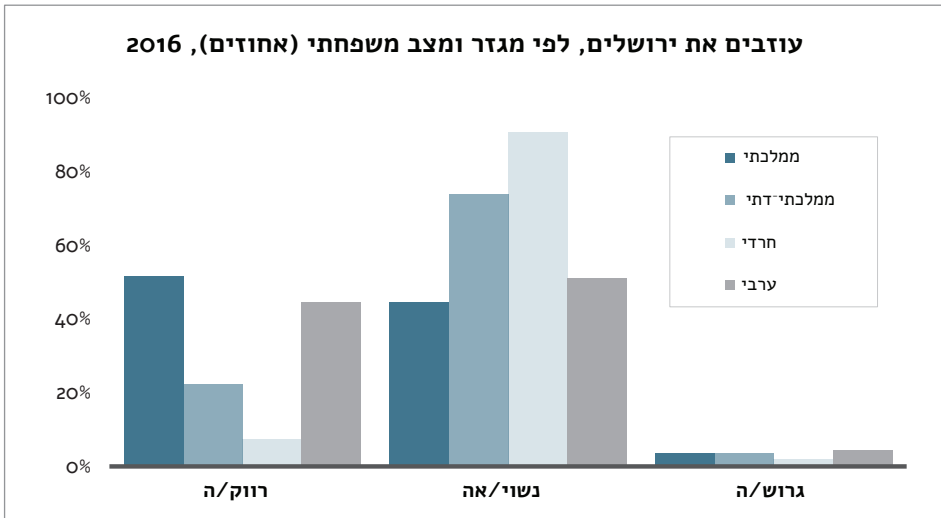
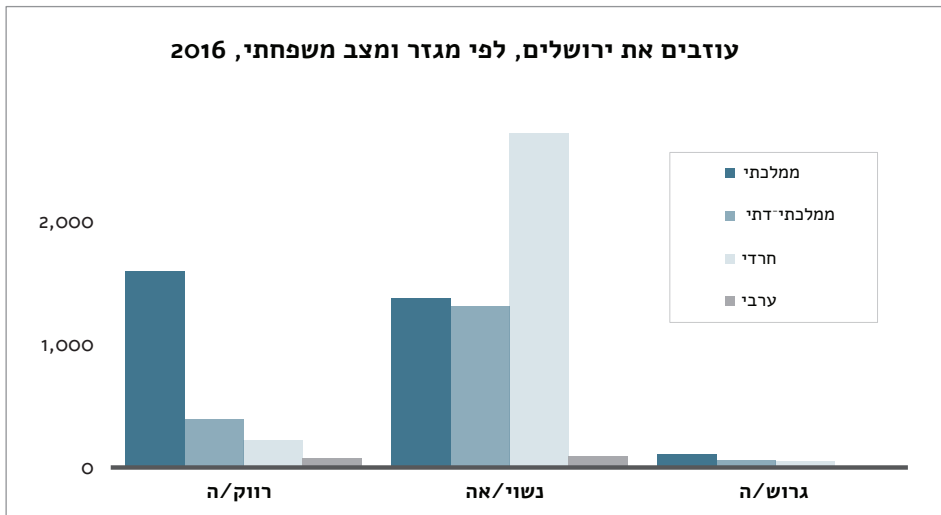
בחינה של העוזבים, לפי מגזר ומקום לימודים בתיכון, מצביעה על כך שבקרב העוזבים שלמדו בתיכון בירושלים בולט חלקם של החילונים (40%) והחרדים (40%), בעוד שבקרב העוזבים שלא למדו בתיכון בירושלים, חלקו של כל אחד מהמגזרים דומה.

עוזבים לפי מצב משפחתי

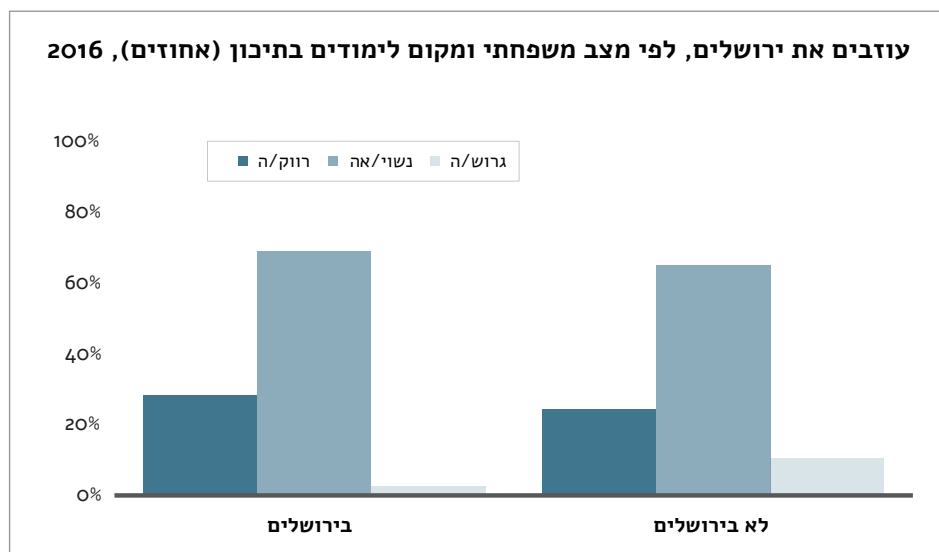
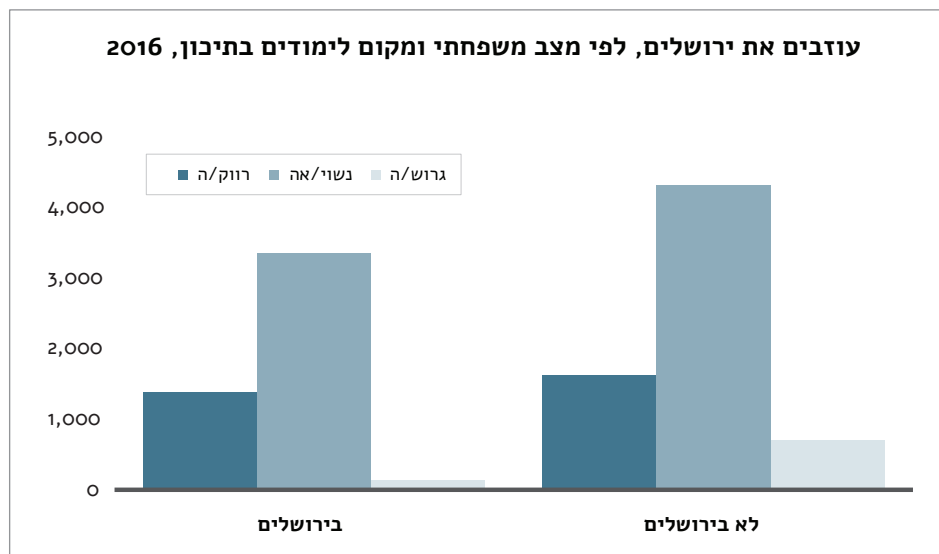
בקרב העוזבים את ירושלים (בני 18-49) בולט חלקם הגבוה של הנשואים. כשני שלישים (66%) מהעוזבים היו נשואים וכרבע (26%) רווקים. יתר העוזבים היו גרושים (7%) או אלמנים (2%). בשנת 2010 התקבלה תמונה דומה של התפלגות העוזבים לפי מצב משפחתי.

בקרב האוכלוסייה החרדית והדתית בולט אחוז הנשואים הגבוה מאוד (91% ו-74%, בהתאמה) בעוד שבקרב האוכלוסייה החילונית אחוז הנשואים נמוך באופן ניכר – 45%.

אולם חשוב לציין שגיל הנישואים בקרב האוכלוסייה החרדית והדתית צעיר מזה של האוכלוסייה החילונית. בקרב החילונים בולט חלקם של הרווקים – 52%, בהשוואה ל-22% בקרב הדתיים ו-7% בקרב החרדים.

בחינה של אוכלוסיית הרווקים שעזבה את העיר בשנה זו מצביעה על כך שמרביתם (70%) היו חילונים ומיעוטם היו דתיים או חרדים (17% ו-10%, בהתאמה). בקרב הנישואים שעזבו את העיר – כמחציתם היו חרדים, כרבע דתיים וכרבע חילונים.

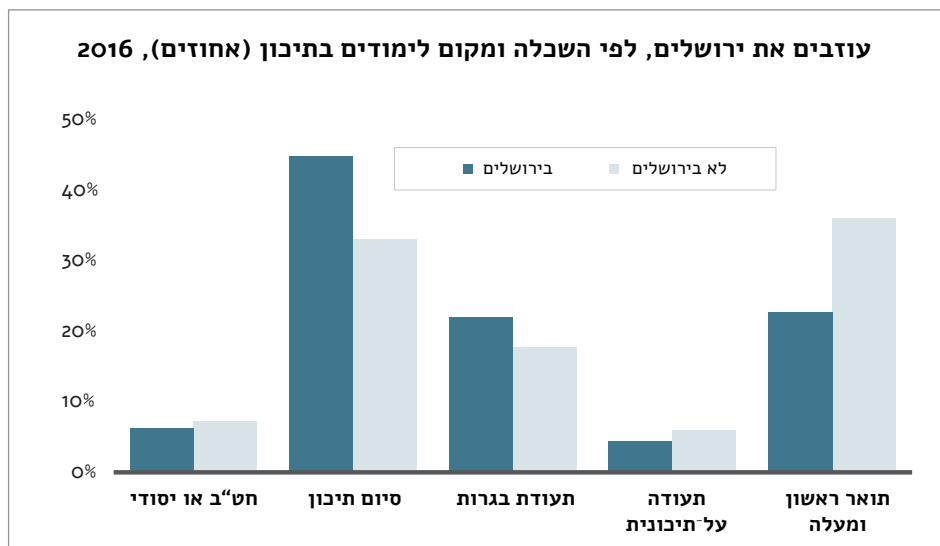
התפלגות העוזבים לפי מצב משפחתי ומקום לימודים בתיכון הייתה דומה, למעט בקרב הגרושים. חלקם של הגרושים בקרב העוזבים שלמדו בירושלים בתיכון (3%) נמוך בהשוואה לחלקם בקרב העוזבים שלא למדו בירושלים בתיכון (11%).

עוזבים לפי השכלה

העוזבים את ירושלים, בשנת 2016, מתאפיינים בחתך השכלה גבוה/אחוז גבוה של בעלי תואר אקדמי. כמעט שלישי (30%) מהעוזבים (בני 18 ומעלה) היו בעלי תואר ראשון ומעלה.

אחוז העוזבים בעלי תואר אקדמי ראשון ומעלה, בשנת 2010, היה דומה לזה שנרשם בשנת 2016.

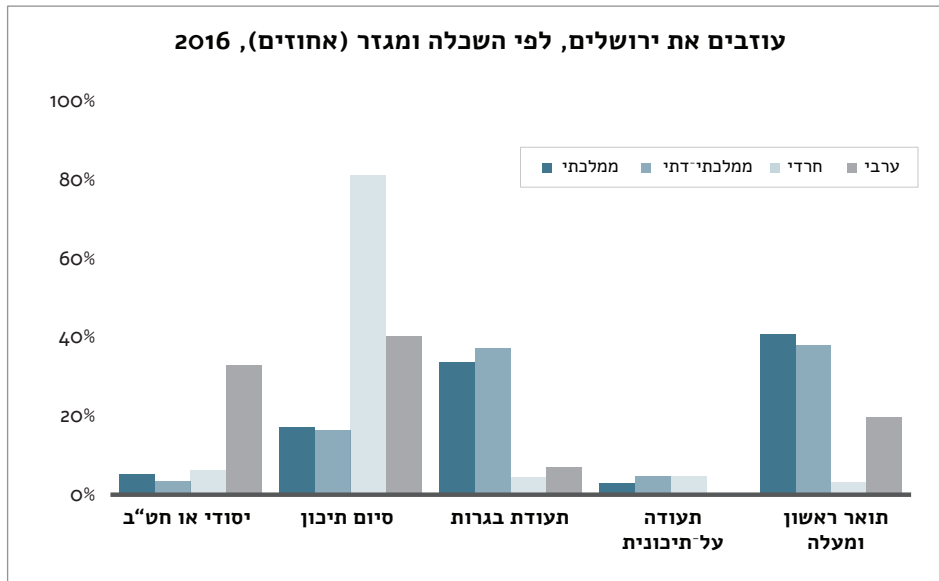
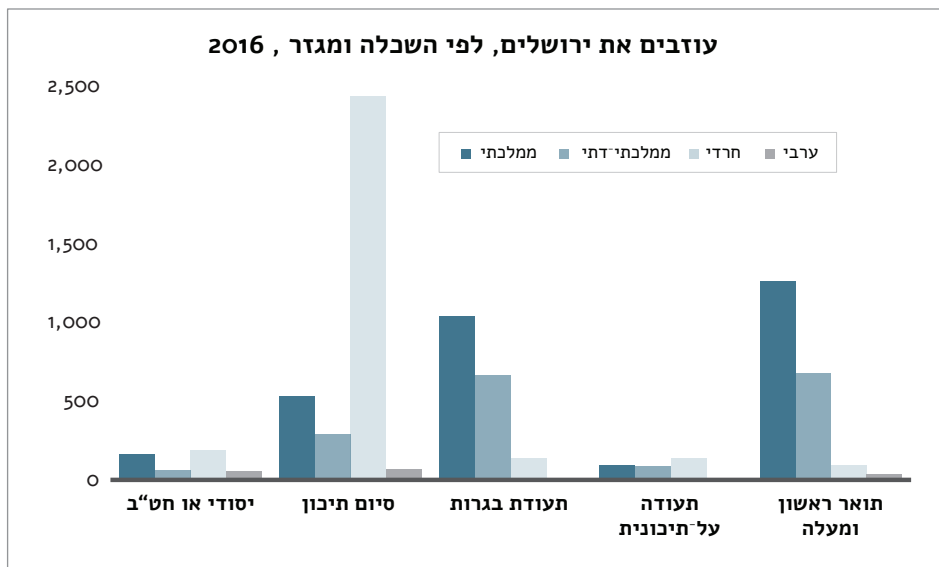
חתך ההשכלה של העוזבים לפי מקום לימודים בתיכון שונה – 23% מהעוזבים שלמדו בירושלים בתיכון היו בעלי תואר ראשון ומעלה בהשוואה ל-36% בקרב אלו שלא למדו בה בתיכון.

עוזבים לפי השכלה ומגזר

חתך ההשכלה של האוכלוסייה החילונית והדתית, שעזבה את העיר, גבוה ודומה – 38%-41% מהעוזבים החילונים והדתיים היו בעלי תואר ראשון ומעלה. בקרב העוזבים

החרדים בולט חלקם הגבוה מאוד של בעלי השכלה תיכונית³ – 81%. 3% מהחרדים שעזבו את העיר היו בעלי תואר ראשון ומעלה.

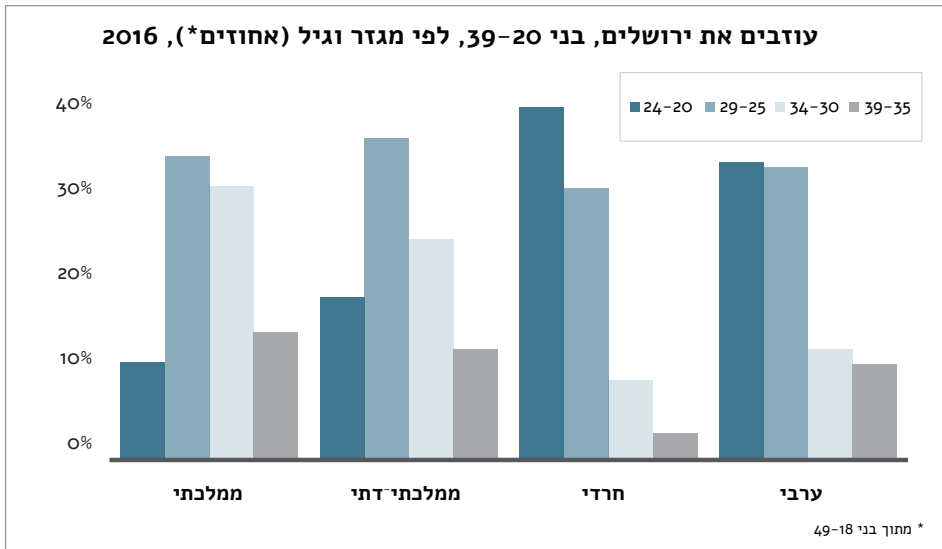
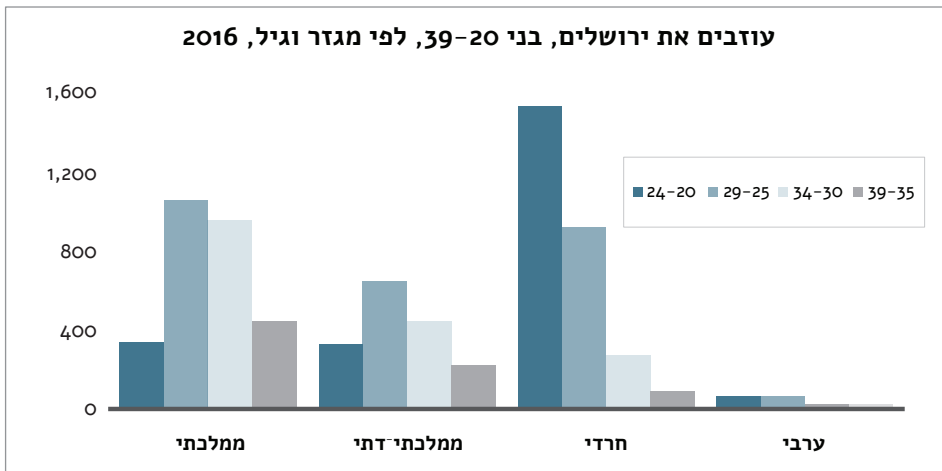

³ לימודים בישיבה גבוהה אינם מוכרים כלימודים לתואר. בוגרי ישיבה גבוהה מסווגים כבעלי השכלה תיכונית.

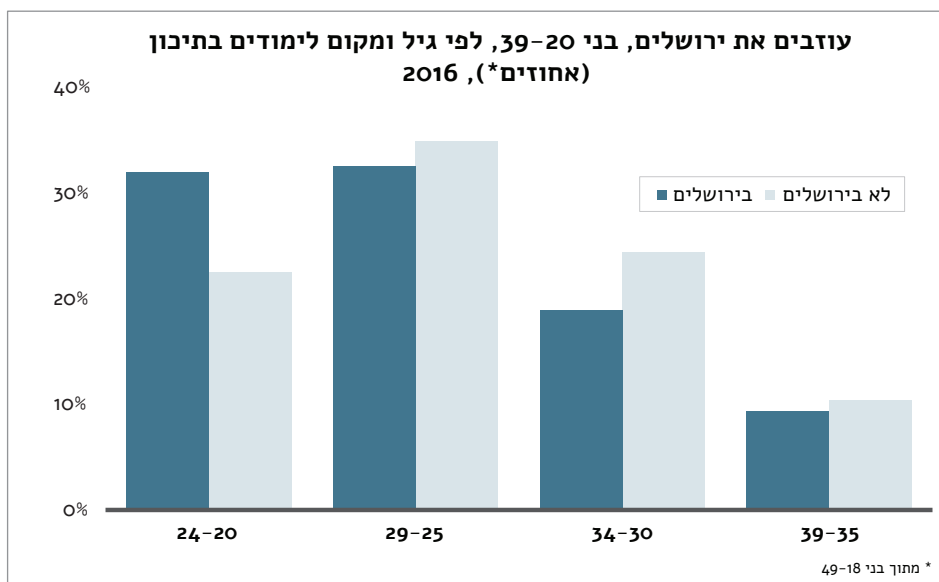
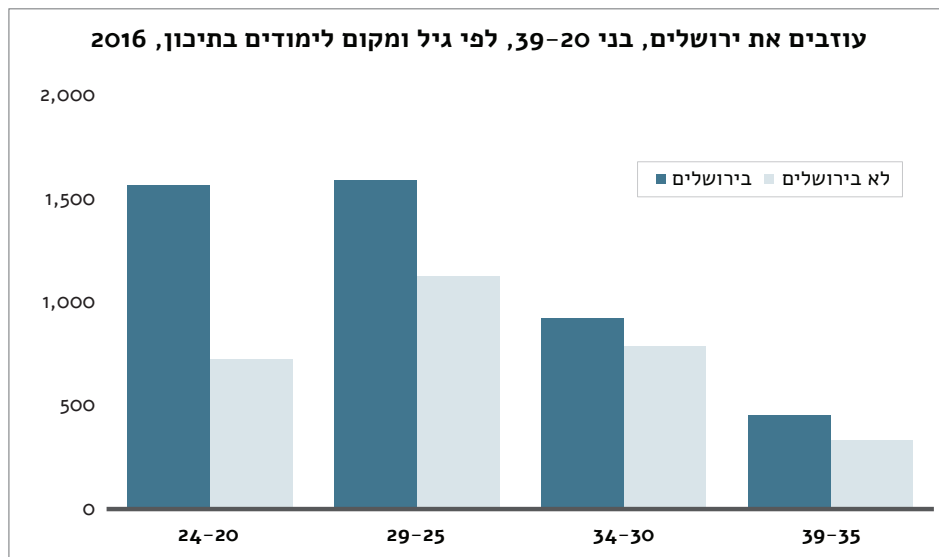
עוזבים לפי גיל

ככלל מהגרים מתאפיינים בגילם הצעיר וכך גם המהגרים מירושלים. קבוצות הגיל העיקריות של העוזבים, על פי מדרג יורד, היו: בני 29-25 (27%), בני 24-20 (22%) ובני 34-30 (18%). 14% היו בני 50 ומעלה. יוצא, איפוא, שבשני שלישים (67%) מהעוזבים את העיר היו צעירים בני 20-34.

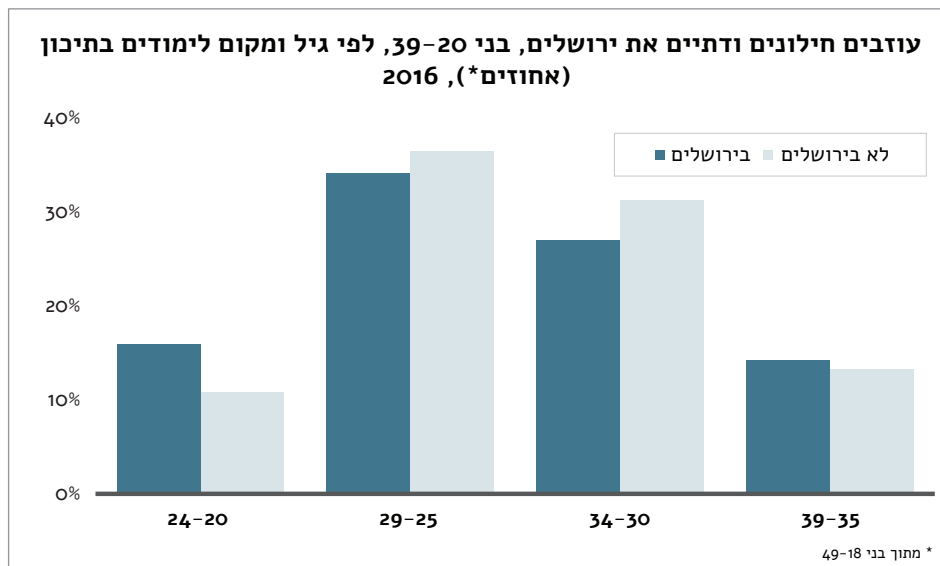
העוזבים החרדים הם הצעירים ביותר – מחציתם כבני 24-20 וכשליש בני 29-25. בקרב הדתיים קבוצות הגיל העיקריות היו בני 29-25 (36%) ו-34-30 (25%). כך גם בקרב החילונים – בני 29-25 (34%) ובני 34-30 (31%).

התפלגות העוזבים לפי גיל ומקום לימודים בתיכון מצביעה על כך שבקרב אלו שלמדו בירושלים בתיכון ניכרת עזיבה בגילאים צעירים יותר ושתי קבוצות הגיל העיקריות היו של בני 29-25 (33%) ובני 24-20 (32%). אחוז העוזבים הגבוה בגילאי 24-20 נובע, בין היתר, מעזיבה של אוכלוסייה חרדית – כשני שלישים מהעוזבים בני 24-20 היו חרדים. בקרב אלו שלא למדו בתיכון בירושלים, שתי קבוצות הגיל העיקריות, היו: בני 29-25 (35%) ובני 34-30 (24%).

מכיוון שלאוכלוסייה החרדית יש משקל גדול בקרב העוזבים הצעירים, בחנו בנפרד את העוזבים החילונים והדתיים. בחינה זו מצביעה אף היא על כך שבקרב עוזבים שלמדו בירושלים בתיכון, אחוז העוזבים הצעירים בני 20-24 גבוה יותר בהשוואה לאלו שלא למדו בה בתיכון.

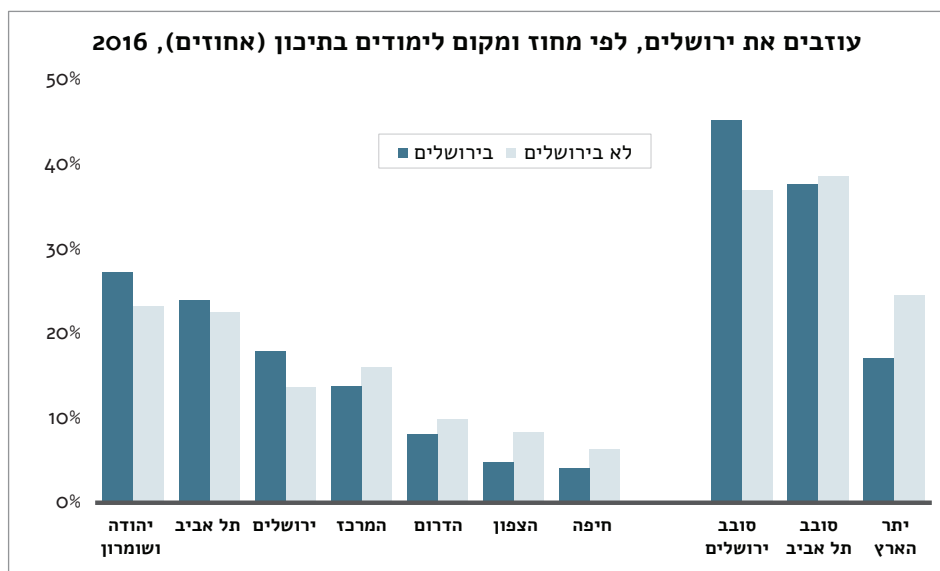
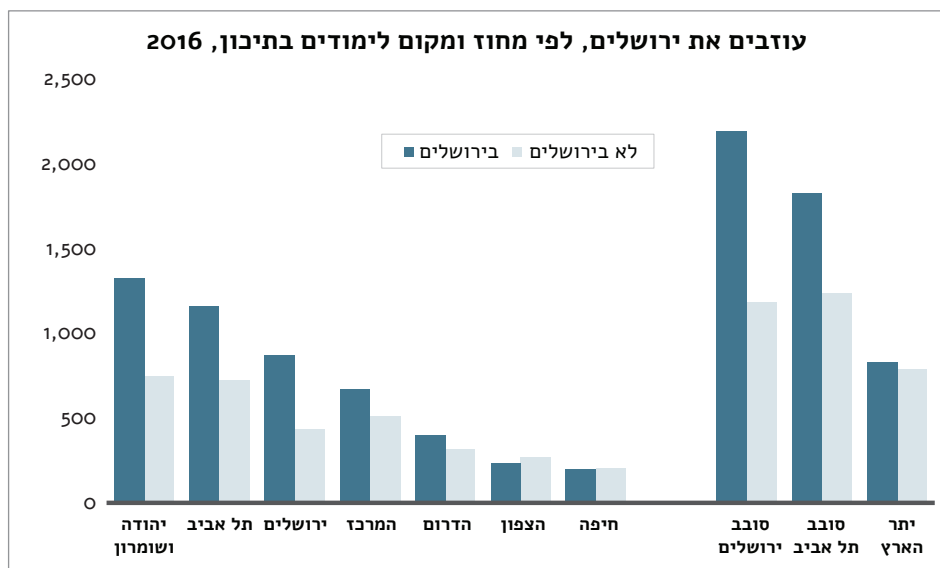
עוזבים לפי מחוז

המחוזות העיקריים אליהם עברו העוזבים את ירושלים היו: יהודה ושומרון (24%), מחוז תל אביב (23%) ולאחר מכן מחוז ירושלים ומחוז המרכז (17% לכל אחד מהם). לסובב ירושלים (יהודה ושומרון ומחוז ירושלים) ולסובב תל אביב (מחוז תל אביב ומחוז המרכז⁴), כושר משיכה זהה לעוזבים את ירושלים ו-40% מהעוזבים עברו לכל אחד מהם.

בקרב עוזבים שלמדו בתיכון בירושלים ישנה העדפה קלה למעבר לסובב ירושלים בהשוואה לסובב תל אביב, בעוד שבקרב אלו שלמדו בתיכון לא בירושלים חלקם של

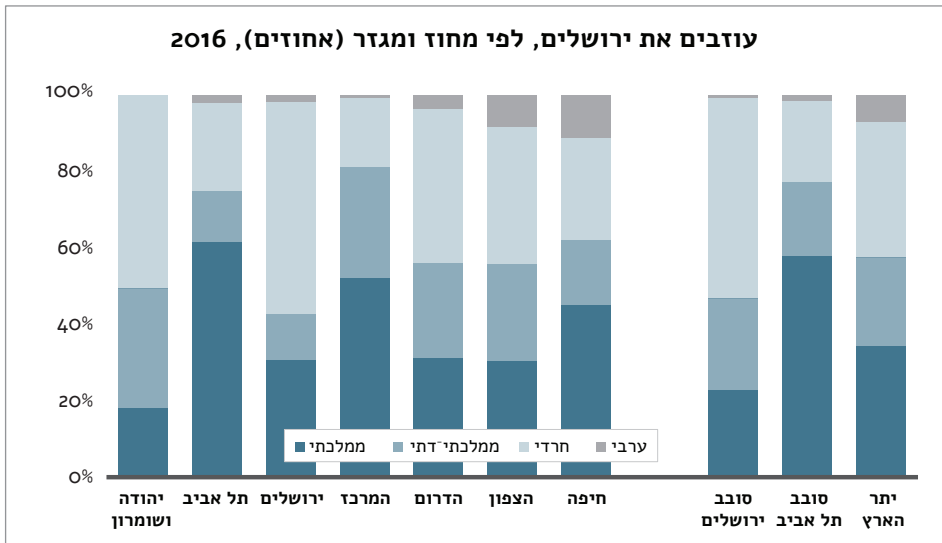
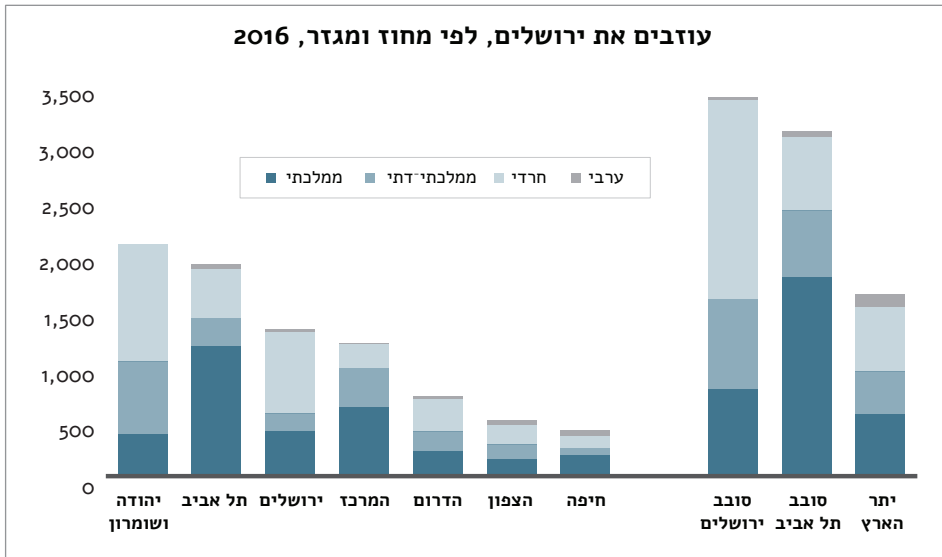
⁴ גודל האוכלוסייה בסובב ירושלים ובסובב תל אביב שונה לחלוטין. בסובב ירושלים (ללא העיר ירושלים) גרו בשנת 2016 600 אלף תושבים בעוד שבסובב תל אביב (ללא העיר תל אביב) גרו 1.39 מיליון תושבים.

העוזבים לאזורים הללו דומה - 45% מהעוזבים שלמדו בתיכון בירושלים עברו לסובב ירושלים ו-38% עברו לסובב תל אביב. בקרב העוזבים שלמדו בתיכון לא בירושלים – 37% עברו לסובב ירושלים ו-39% עברו לסובב תל אביב. כרבע מהם עברו ליתר אזורי הארץ.

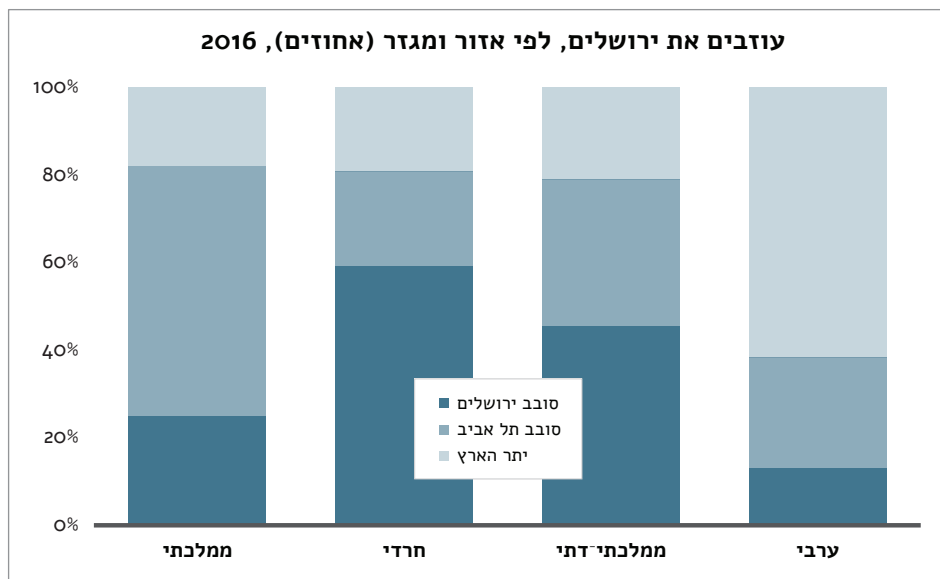
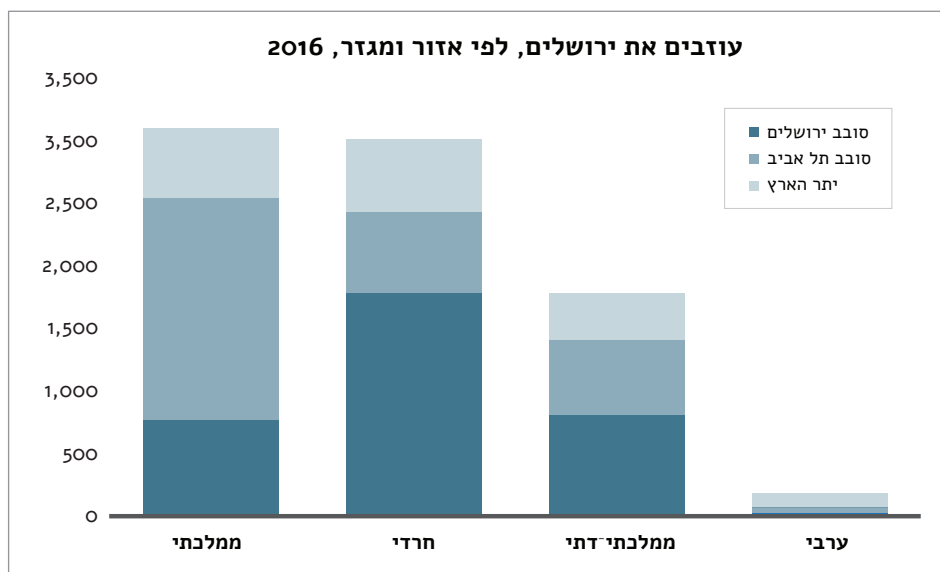

עוזבים לפי מחוז ומגזר

סובב תל אביב הוא יעד מועדף לעוזבים החילוניים מירושלים ו-57% מהם עברו אליו (37% למחוז תל אביב ו-20% למחוז המרכז). בקרב העוזבים הדתיים בולט אחוז העוזבים הגבוה ליהודה ושומרון (36%) ולמחוז המרכז (19%). גם בקרב האוכלוסייה החרדית ניכרת העדפה ליהודה ושומרון ו-35% מהעוזבים החרדים עברו לאזור זה. מחוז נוסף המועדף

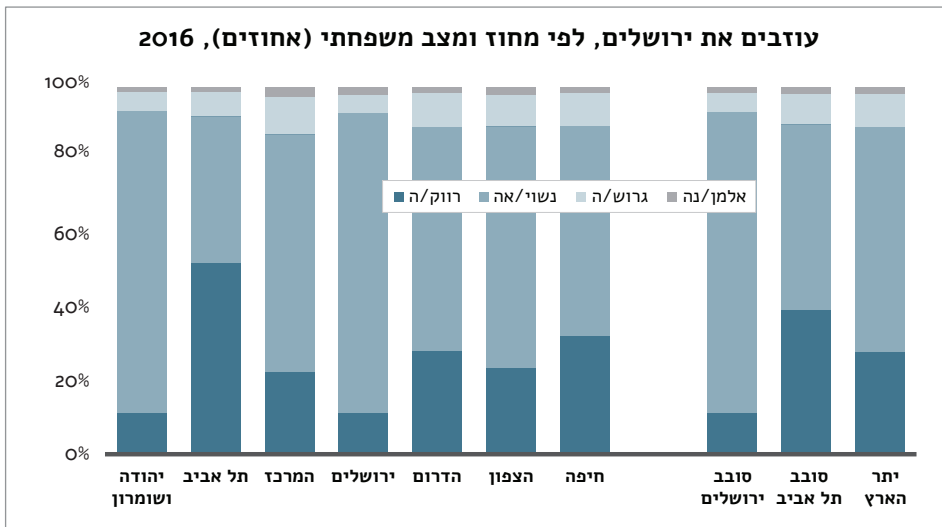
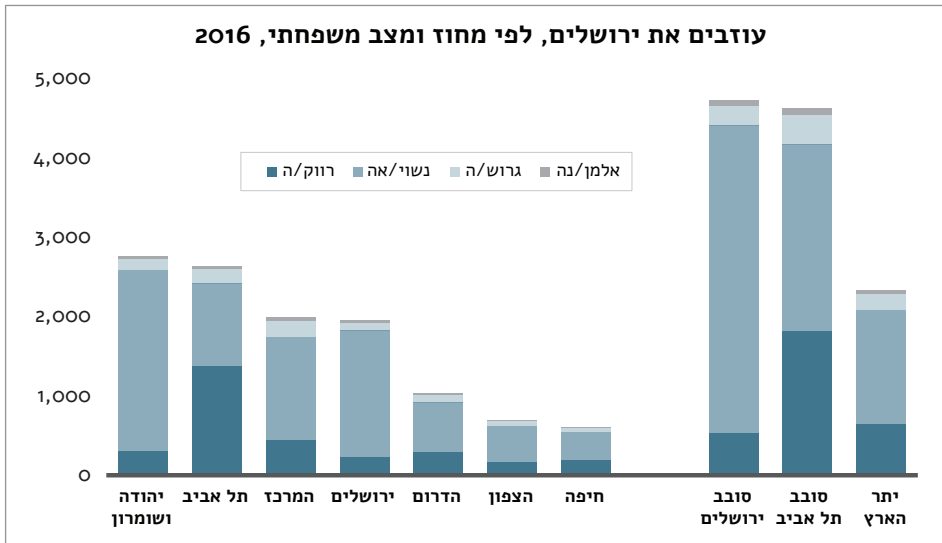

על החרדים הוא מחוז ירושלים (24%). יוצא, איפוא, שבקרב העוזבים החילונים ניכרת העדפה לתל אביב ולסובב שלה, בעוד שבקרב האוכלוסייה החרדית ניכרת העדפה לסובב ירושלים. בקרב האוכלוסייה הדתית אחוז העוזבים לסובב ירושלים (45%) גבוה מאחוז העוזבים לסובב תל אביב (34%), אך בהשוואה לאוכלוסייה החילונית והחרדית, לא ניכרת העדפה של אזור אחד על פני האחר.

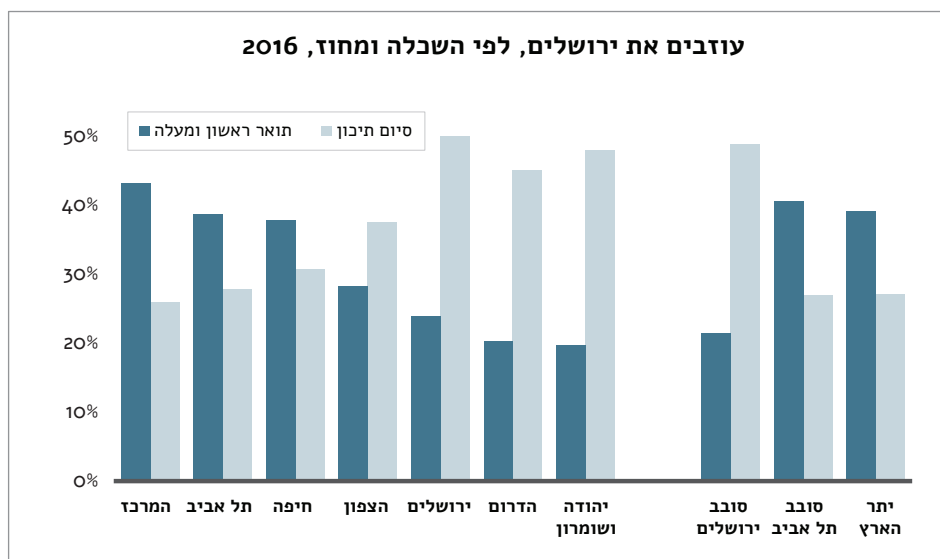
עוזבים לפי מחוז ומצב משפחתי

סובב תל אביב בכלל ומחוז תל אביב בפרט הם יעדי משיכה לרווקים מירושלים. 39% מהעוזבים לסובב תל אביב היו רווקים, בהשוואה ל-11% מהעוזבים לסובב ירושלים ו-28% ליתר אזורי הארץ. כמעט מחצית (46%) מהרווקים שעזבו את ירושלים עברו למחוז תל אביב. המחוזות הבאים, על פי מדרג יורד, היו: המרכז (15%), הדרום (10%) ויהודה ושומרון (10%). בקרב הנשואים, לעומת זאת המחוזות המושכים ביותר היו יהודה ושומרון (30%) ומחוז ירושלים (21%).

עוזבים לפי מחוז והשכלה

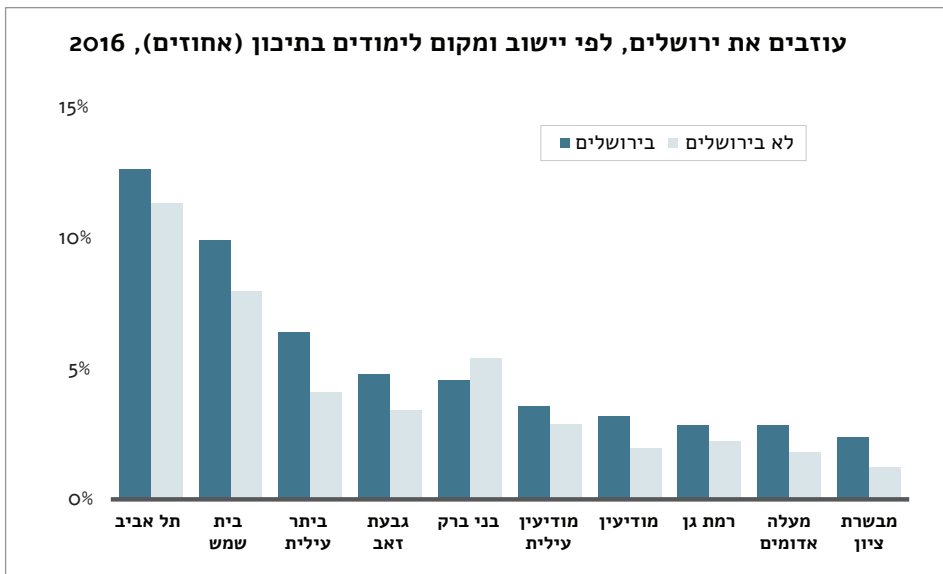
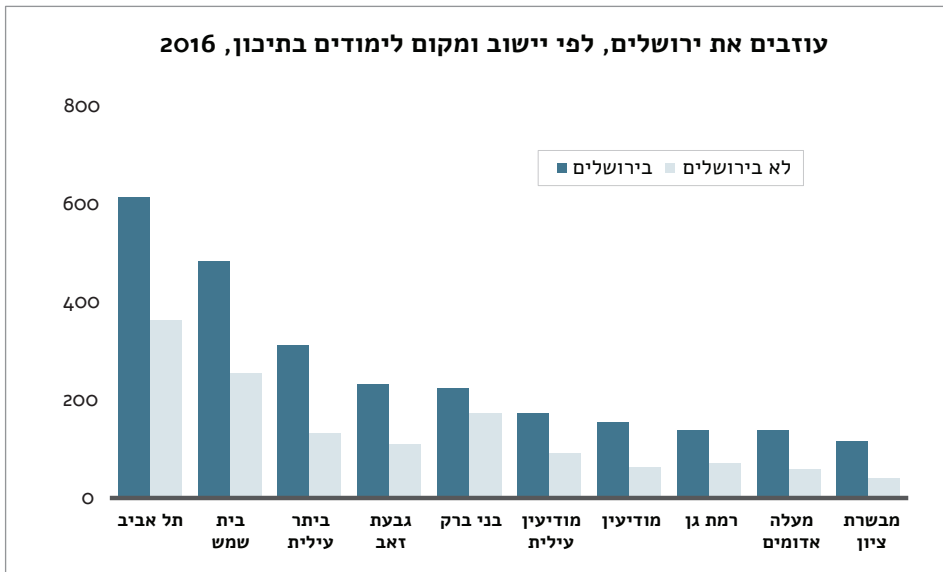
חתך ההשכלה של העוזבים לסובב תל אביב גבוה באופן ניכר מזה של העוזבים לסובב ירושלים. 41% מהעוזבים לסובב תל אביב היו בעלי תואר ראשון ומעלה בהשוואה ל-21% בקרב העוזבים לסובב ירושלים. פער זה נובע, בין היתר, מחלקם הגבוה של חרדים, שמרביתם אינם בעלי השכלה אקדמית, בקרב העוזבים לסובב ירושלים.

בקרב העוזבים בעלי תואר ראשון ומעלה לא ניכרת העדפה ברורה לאזור אחד על פני האחר – 39% מהם עברו לסובב תל אביב ו-33% עברו לסובב ירושלים.

עוזבים לפי יישוב

בקרב העוזבים את ירושלים בולט חלקם הגבוה של העוזבים לעיר תל אביב (12%) ולבית שמש (9%). היישובים הבאים, על פי מדרג יורד, היו: ביתר עילית (5%), גבעת זאב (4%), בני ברק (4%), מודיעין (3%) מעלה אדומים (3%) ורמת גן (3%). התפלגות העוזבים ליישובים העיקריים לפי מקום לימודים בתיכון די דומה. אם כי בקרב העוזבים ליישובים חרדיים או ליישובים בהם יש אחוז גבוה של אוכלוסייה חרדית (כמו בית שמש, ביתר עילית, גבעת זאב, בני ברק ומודיעין עילית) בולט חלקם הגבוה יותר של עוזבים שלמדו בתיכון בירושלים.

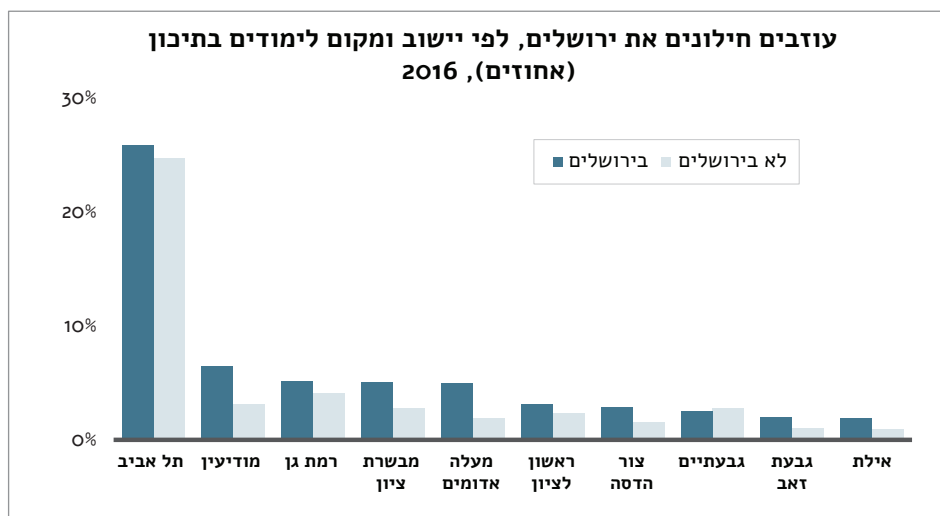
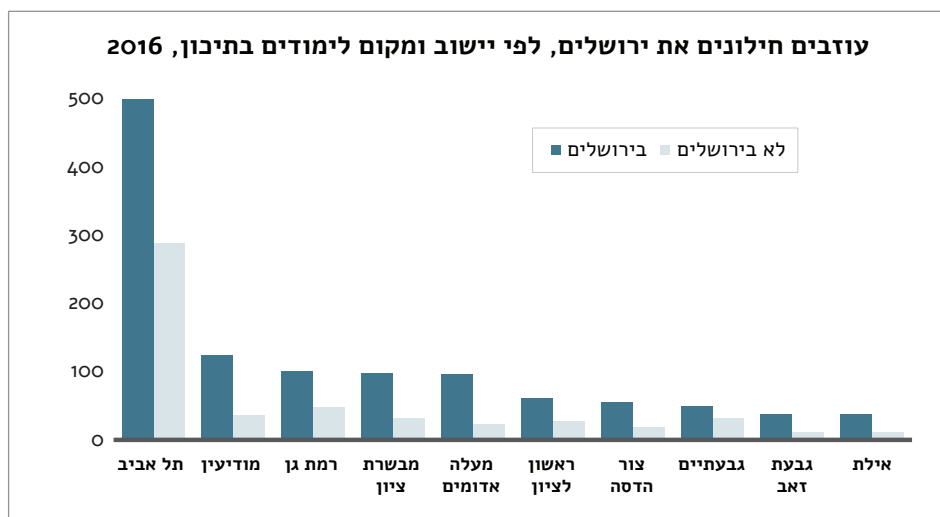
עוזבים לפי יישוב ומגזר

העיר תל אביב מהווה אבן שואבת לעוזבים את ירושלים בכלל ולעוזבים החילונים בפרט. בשנת 2016 עזבו את ירושלים כ-3,100 חילונים – כרבע (25%) מהם עברו לתל אביב. היישובים הבאים אליהם עברו חילונים רבים, אם כי בסדרי גודל שונים לחלוטין, היו:

מודיעין (5%), רמת גן (5%), מבשרת ציון (4%), מעלה אדומים (4%), ראשון לציון (3%) וגבעתיים (3%).

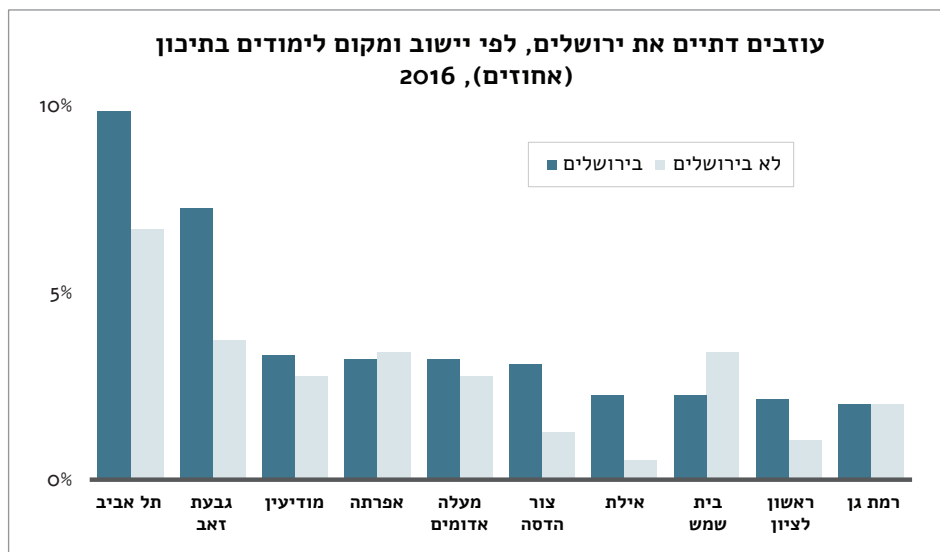
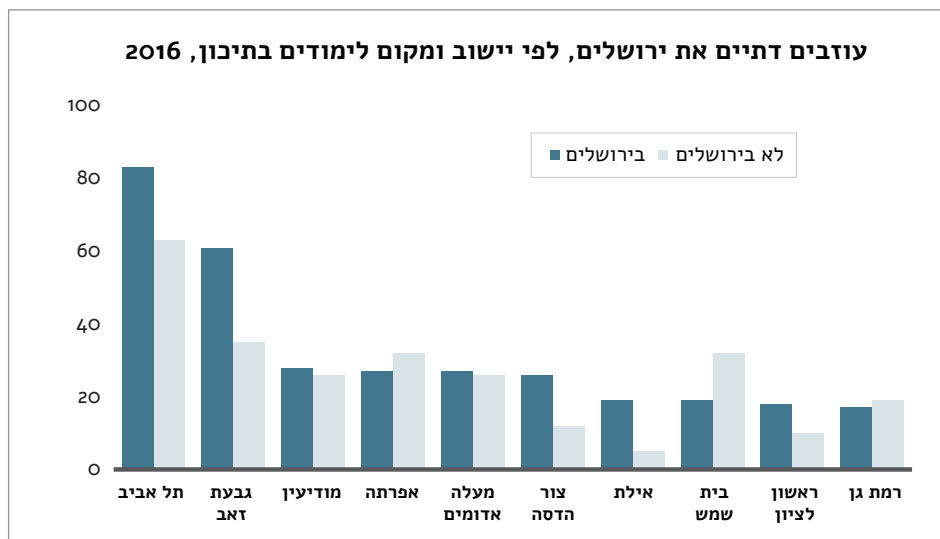
אחוז חילונים גבוה מקרב כלל העוזבים ליישוב נרשם בגבעתיים (84% מהעוזבים אליה היו חילונים), מבשרת ציון ותל אביב (81%-83%), מודיעין, רמת גן, הרצליה וראשון לציון (70%-73%).

באשר להיקף העוזבים החילונים, לפי מקום לימודים בתיכון, ניכר כי אחוז העוזבים לתל אביב, הן בקרב מי שלמד בתיכון בירושלים והן בקרב מי שלא למד בירושלים גבוה ודומה.

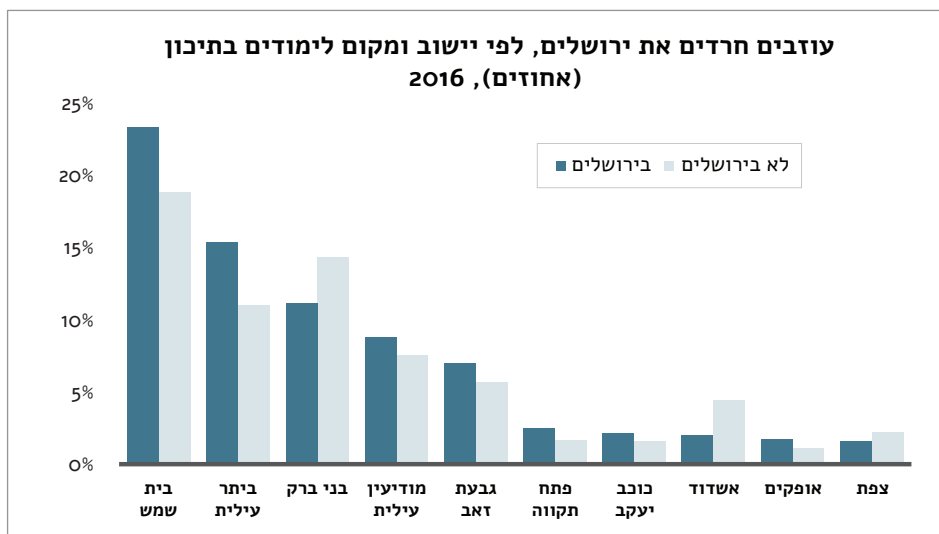
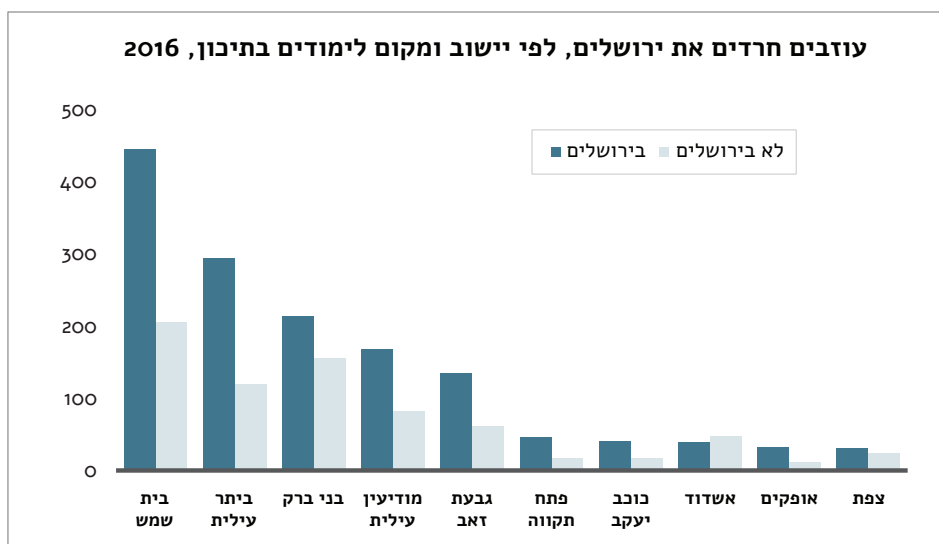
בקרב העוזבים ליישובים הסמוכים לירושלים, דוגמת מבשרת ציון, מעלה אדומים, צור הדסה וכן מודיעין, בולט חלקם הגבוה יותר (וכמעט כפול) של עוזבים שלמדו בירושלים בתיכון.

העיר תל אביב היא גם יעד מועדף לאוכלוסייה הדתית והיא היישוב אליו עברו אחוז העוזבים הדתיים הגדול ביותר מירושלים – 8%. היישובים הבאים, על פי מדרג יורד, היו: גבעת זאב (5%), אפרת, מודיעין, מעלה אדומים ובית שמש (3% לכל אחד מהם).

בקרב הדתיים, שלמדו בירושלים בתיכון, בולט חלקם של העוזבים לתל אביב ולגבעת זאב, צור הדסה ואילת בהשוואה לאלו שלא למדו בה. מהנתונים עולה גם שאחוז העוזבים למודיעין, לאפרת ולמעלה אדומים דומה, בקרב אלו שלמדו בתיכון בירושלים ובקרב אלו שלא למדו בה.

בקרב האוכלוסייה החרדית, שעזבה את ירושלים, בית שמש מהווה מוקד משיכה ראשון במעלה ו-22% מהחרדים עברו אליה. היישובים הבאים, על פי מדרג יורד, היו: ביתר עילית (14%), בני ברק (12%), מודיעין עילית (8%), גבעת זאב (7%) ואשדוד (3%).

יוצא, איפוא, שלבית שמש, לביתר עילית ולבני ברק עברו כמחצית מהחרדים שעזבו את ירושלים. בקרב האוכלוסייה החרדית בולט המעבר למספר יישובים קטן יחסית, בהשוואה לאוכלוסייה החילונית והדתית.

בקרב החרדים שלמדו בירושלים בתיכון בולט חלקם של העוזבים לבית שמש, לביתר עילית ולמודיעין עילית וחלקם גבוה יותר בהשוואה לאלו שלא למדו בה. בקרב החרדים שלא למדו בירושלים בתיכון בולט חלקם הגבוה יותר של העוזבים לבני ברק ולאשדוד בהשוואה לאלו שלמדו בה בתיכון. אחוז העוזבים ליתר היישובים דומה.

עוזבים לפי יישוב ומצב משפחתי

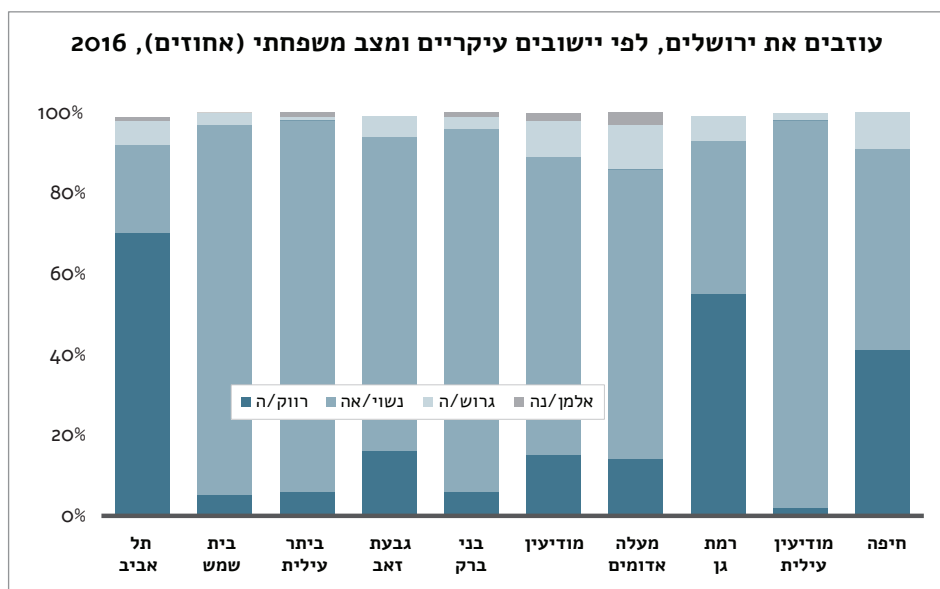
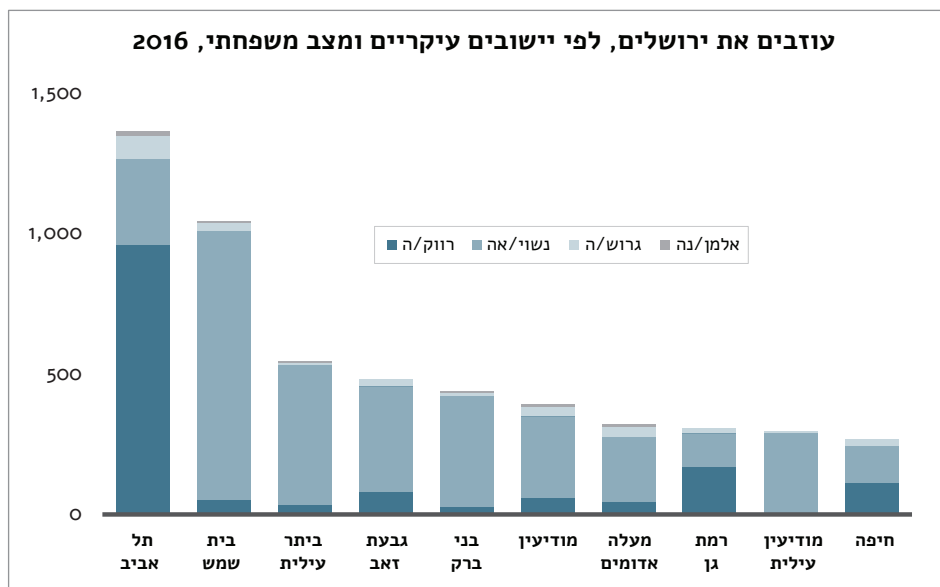
העיר תל אביב היא אבן שואבת לעוזבים את ירושלים בכלל ולאוכלוסיית הרווקים בפרט. תל אביב היא יישוב היעד שמשך אליו את מספר הרווקים הגדול ביותר, מכלל הרווקים שעזבו את ירושלים – 32%. היישובים הבאים, על פי מדרג יורד, אך בסדרי גודל שונים לגמרי, היו רמת גן (6%), חיפה (4%), אילת (3%) וגבעת זאב (3%).

היישובים העיקריים שמשכו אליהם את מספר הנשואים הגדול ביותר, מכלל הנשואים שעזבו, היו: בית שמש (13% מהנשואים שעזבו את ירושלים עברו ליישוב זה), ביתר עילית (7%), גבעת זאב (5%), בני ברק (5%), מודיעין עילית (4%) ומודיעין (4%).

אחוז הרווקים הגבוה ביותר, מכלל העוזבים ליישוב, נרשם בתל אביב – 70% מהעוזבים אליה היו רווקים. יישובים נוספים⁵ בהם נרשם אחוז רווקים גבוה מקרב העוזבים ליישוב היו: רמת גן (55%), אילת, גבעתיים, הרצלייה ובת ים (47%-52%) וכן באר שבע וחיפה (41%-42%).

אחוז נשואים גבוה, מכלל העוזבים ליישוב, נרשם בראש ובראשונה בקרב העוזבים ליישובים חרדיים דוגמת מודיעין עילית, בית שמש, ביתר עילית, בני ברק, כוכב יעקב וכן אפרת (שאינה יישוב חרדי) – 89%-96%, וכן בקרב אלו שעברו לגבעת זאב, צור הדסה, צפת, מודיעין, אשדוד ומעלה אדומים (72%-78%).

⁵ יישובים אליהם עזבו 100 איש לפחות.

עוזבים לפי יישוב והשכלה

היישובים שמשכו אליהם את המספר הגבוה ביותר של בעלי תואר ראשון ומעלה היו: תל אביב (19%), מודיעין (7%), רמת גן (4%), גבעת זאב, חיפה ומבשרת ציון (3% לכל אחד מהן).

היישובים⁶ בהם נרשם אחוז בעלי תואר ראשון ומעלה הגבוה ביותר, מקרב כלל העוזבים ליישוב, היו: מודיעין (60% מהעוזבים אליה היו בעלי תואר ראשון ומעלה), אפרת (56%), גבעתיים, צור הדסה ותל אביב (48%-52%) וכן רמת גן, רעננה, חיפה והרצליה (44%-46%).

עוזבים לפי שכונה

השכונות העיקריות בירושלים בהן נרשם מספר העוזבים הגבוה ביותר היו: רמות (8%), פסגת זאב (7%), גילה (5%), גאולה ומאה שערים (5%), נחלאות, קריית משה ובית הכרם, קטמון א-ט, קריית היובל ורוממה (4% מכל אחת מהן). חשוב לציין ששלוש השכונות הראשונות הן גם השכונות הגדולות ביותר בירושלים וכפועל יוצא מספר העוזבים אותן הוא הגדול ביותר.

השכונות אותן עזבו מספר בעלי תואר ראשון הגבוה ביותר, מכלל בעלי תואר ראשון, היו: פסגת זאב (8% מכלל בעלי התואר הראשון שעזבו את ירושלים גרו בפסגת זאב), קריית משה ובית הכרם (7%), נחלאות, רמות, רחביה וגילה (6% מכל אחת מהן).

אחוז בעלי התואר הראשון הגבוה ביותר, מכלל העוזבים את השכונה, נרשם ב: המושבה הגרמנית וקטמון הישנה (60% מהעוזבים את השכונה היו בעלי תואר ראשון), רסקו וגבעת מרדכי, רחביה וטלביה (53%-57%) וקריית משה ובית הכרם, בקעה אבו-תור וימין משה ותלפיות, ארנונה ומקור חיים (47%-49%).

כשני שלישים (67%) מהעוזבים בעלי תואר ראשון ומעלה לא למדו בתיכון בירושלים. מרבית (78%-89%) העוזבים את מרכז העיר, רחביה, נחלאות, טלביה, המושבה הגרמנית וקטמון הישנה, לא למדו בתיכון בירושלים. יש לשער שמרבית העוזבים הללו הם סטודנטים שבאו ללמוד במוסדות להשכלה גבוהה בירושלים, גרו בעיר כמה שנים, ועזבו אותה לאחר מכן.

⁶ יישובים אליהם עברו לפחות 100 איש.

נכנסים לירושלים

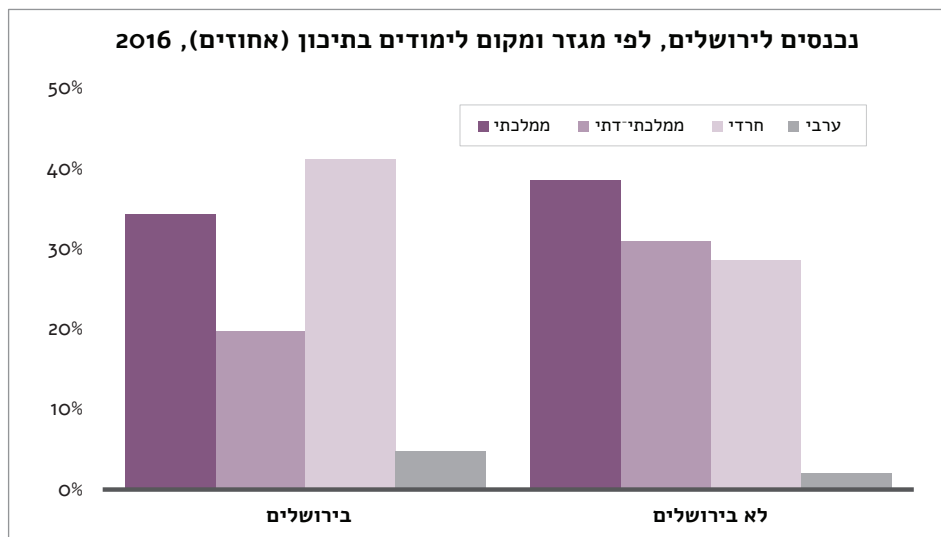
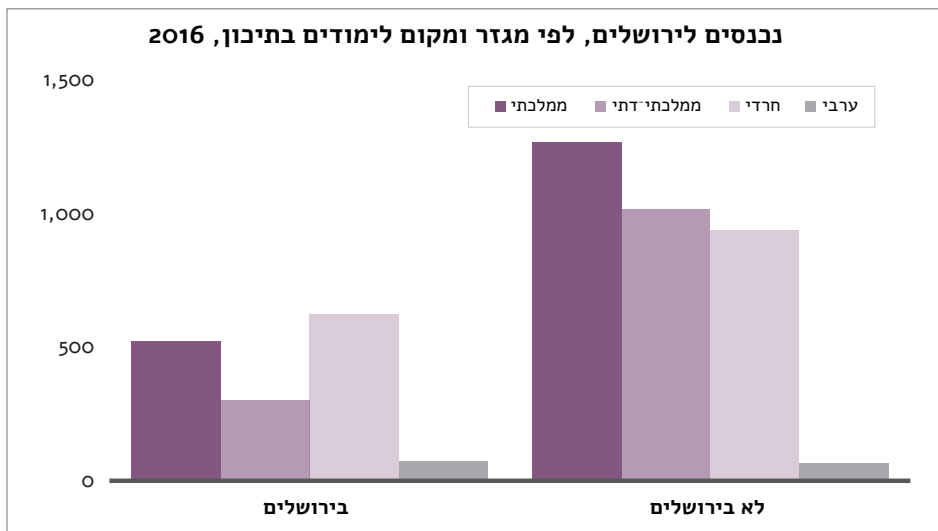
בשנת 2016 עברו לירושלים 6,800 בני 18 ומעלה. מתוכם יש מידע על מקום בית הספר התיכון של 4,800 (71%). כשני שלישים (68%) מהנכנסים למדו בבית ספר תיכון לא בירושלים ו-32% למדו בבית ספר תיכון בירושלים.

נכנסים לפי מגזר

בשנת 2016, כאמור, עברו לירושלים 6,800 בני 18 ומעלה. מקרב 4,800 העוברים שידוע מהו סוג בית הספר התיכון בו למדו – 97% היו יהודים ו-3% ערבים.

בדומה לעוזבים את העיר, גם הנכנסים אליה הם מגוונים במאפייניהם וכוללים את כלל מגזרי האוכלוסייה – מקרב היהודים שעברו לירושלים, בשנת 2016, 38% היו חילונים, 28% דתיים ו-34% חרדים. על פי נתוני הסקר החברתי של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, לשנת 2016, 34% מהיהודים (בני 20 ומעלה) תושבי ירושלים היו חילונים, 31% דתיים ו-35% חרדים. יוצא, איפוא, שהיקף הנכנסים החילונים גבוה במקצת מחלקם בקרב האוכלוסייה היהודית בעיר, בעוד שבקרב החרדים חלקם של הנכנסים דומה לחלקם בקרב האוכלוסייה היהודית. בקרב הדתיים חלקם של הנכנסים נמוך במקצת מחלקם באוכלוסייה. התפלגות הנכנסים לעיר בשנת 2010 הייתה שונה מזו שבשנת 2016 – חלקם של הנכנסים החילונים היה גבוה במעט (40%) ושל החרדים נמוך במעט (29%). חלקם של הדתיים היה דומה (29%).

בשנת 2016, בקרב הנכנסים שלמדו בתיכון בירושלים, בולט חלקם של החרדים (41%) ושל החילונים (34%) בעוד שבקרב הנכנסים שלא למדו בתיכון בירושלים בולט חלקם של החילונים (39%). חלקם של הנכנסים הדתיים והחרדים היה דומה (29%-31%).

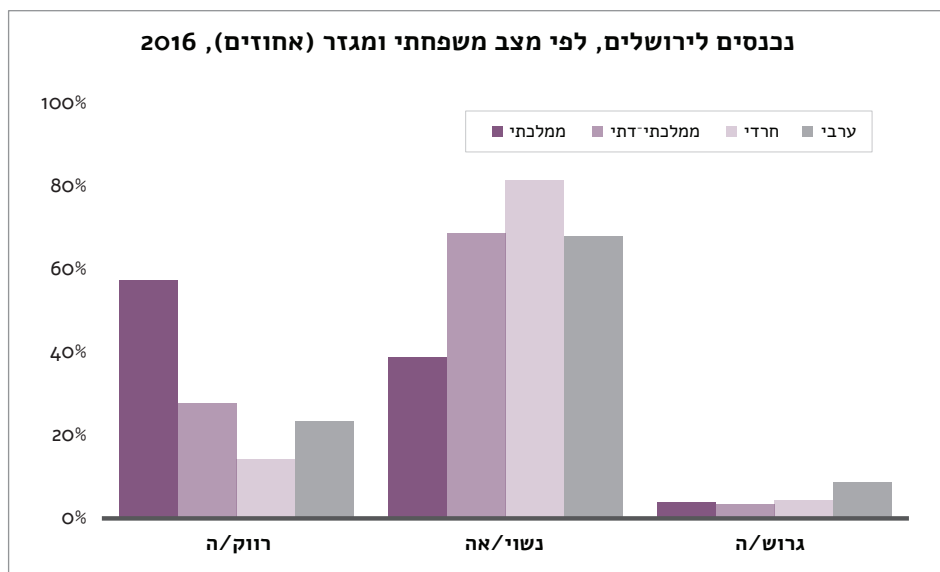
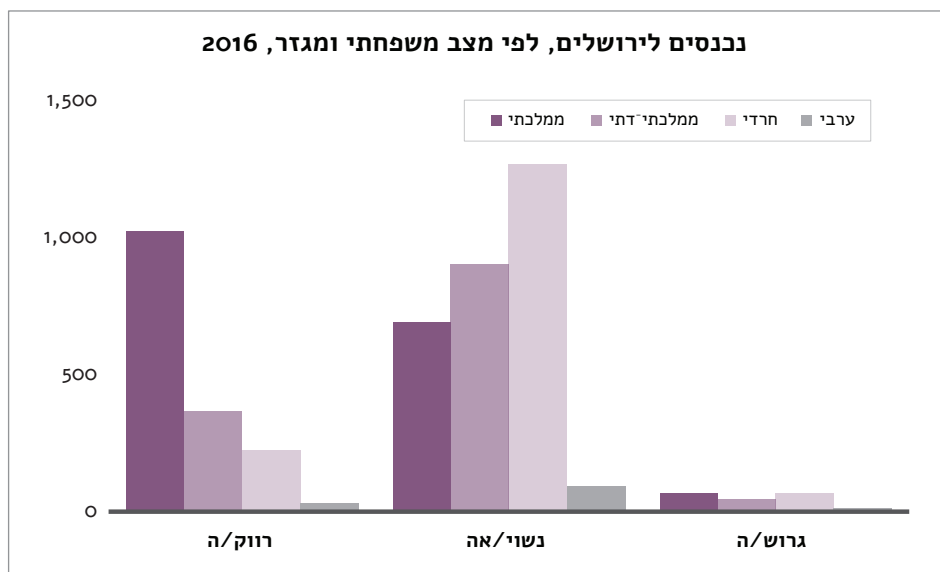
נכנסים לפי מצב משפחתי

בדומה לעוזבים את העיר, גם בקרב הנכנסים לירושלים בולט חלקם של הנשואים – 59% מהעוברים לעיר היו נשואים וכשליש (31%) רווקים. היתר היו גרושים (8%) או אלמנים (2%).

בקרב האוכלוסייה החרדית והדתית בולט אחוז הנשואים הגבוה (81% ו-69%, בהתאמה) בעוד שבקרב האוכלוסייה החילונית אחוז הנשואים נמוך באופן ניכר – 39%. בקרב

האוכלוסייה החילונית בולט חלקם הגבוה של הרווקים – 57%, בהשוואה ל-28% בקרב הדתיים ו-14% בקרב החרדים.

בחינה של אוכלוסיית הרווקים שעברה לעיר, בשנת 2016, מצביעה על כך שבמעט שני שלישים (62%) היו חילונים, כרבע (22%) דתיים ו-14% חרדים. בקרב הנשואים שעברו לעיר – 43% חרדים, 31% דתיים ו-23% חילונים.

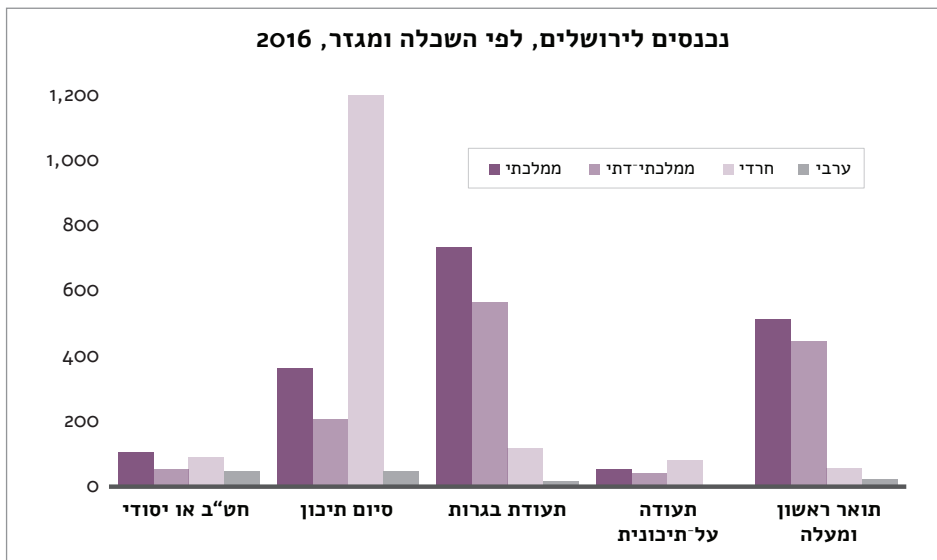

נכנסים לפי השכלה

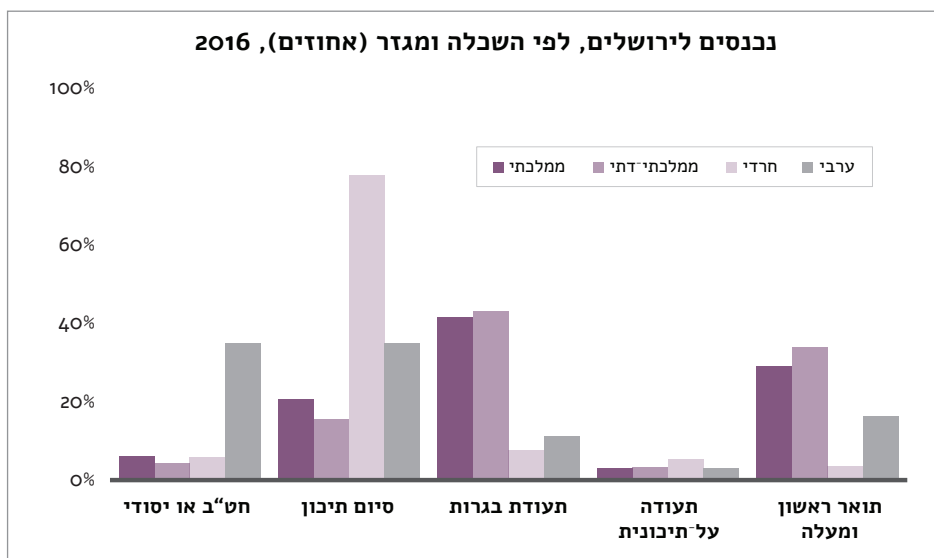
הנכנסים לירושלים מתאפיינים אף הם בחתך השכלה גבוה/אחוז גבוה של בעלי תואר ראשון ומעלה ו-26% מהם (בני 18 ומעלה) היו בעלי תואר ראשון ומעלה. אחוז בעלי תואר ראשון ומעלה בקרב הנכנסים לירושלים (26%) ובקרב העוזבים אותה (29%) די דומה.

נכנסים לפי השכלה ומגזר

אחוז בעלי תואר ראשון ומעלה בקרב האוכלוסייה החילונית היה גבוה במקצת מזה של האוכלוסייה הדתית – 34% ו-29%, בהתאמה. בקרב החרדים בולט חלקם הגבוה מאוד של בעלי השכלה תיכונית⁷ – 80%. 4% מהחרדים היו בעלי תואר ראשון ומעלה.

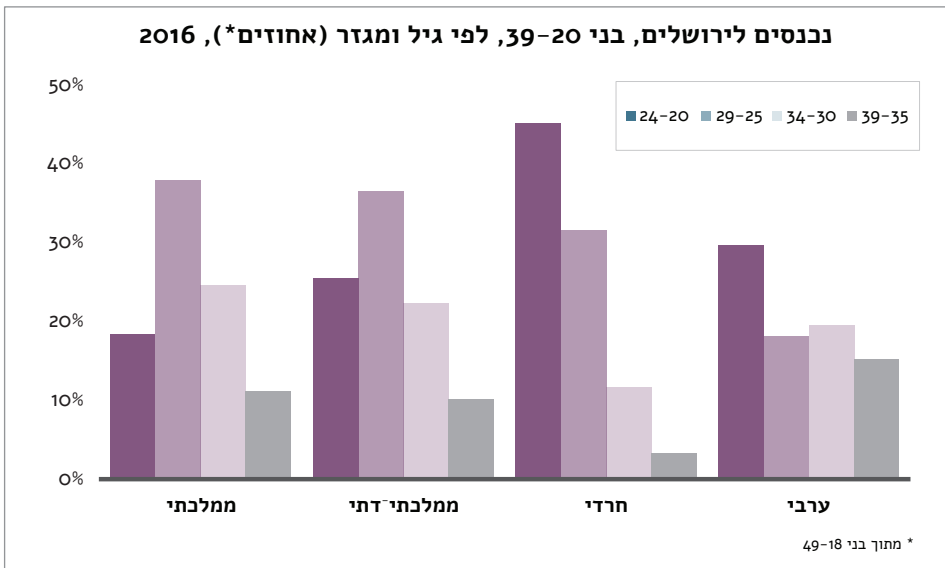
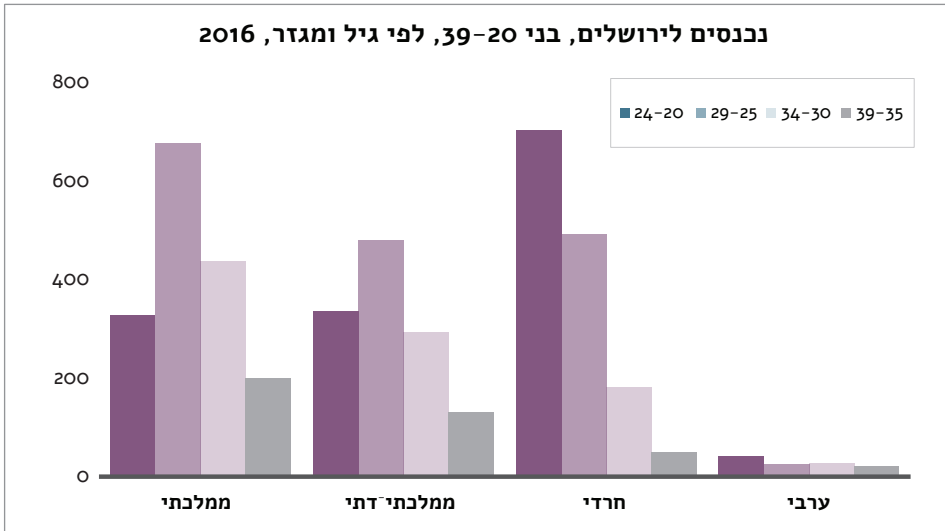
⁷ לימודים בישיבה גבוהה אינם מוכרים כלימודים לתואר. בוגרי ישיבה גבוהה מסווגים כבעלי השכלה תיכונית.

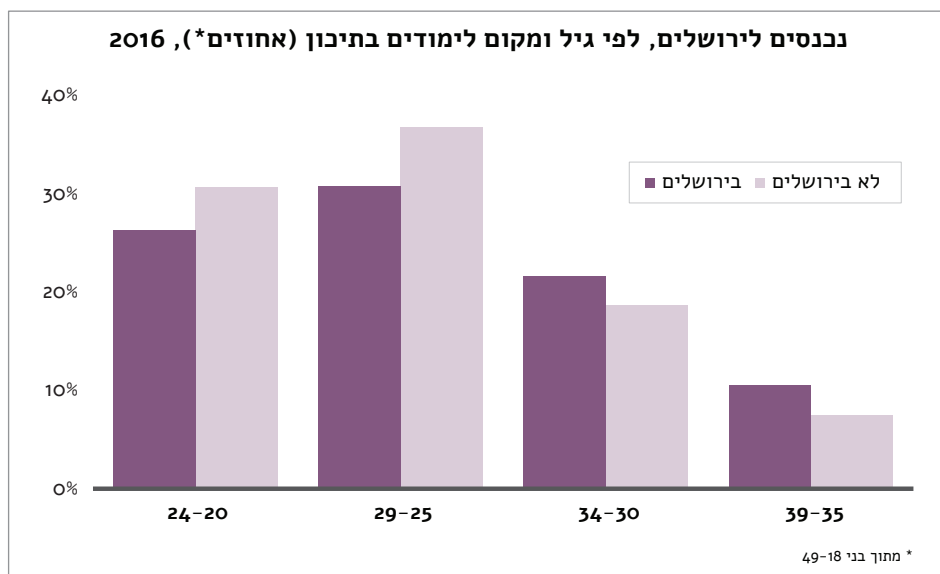
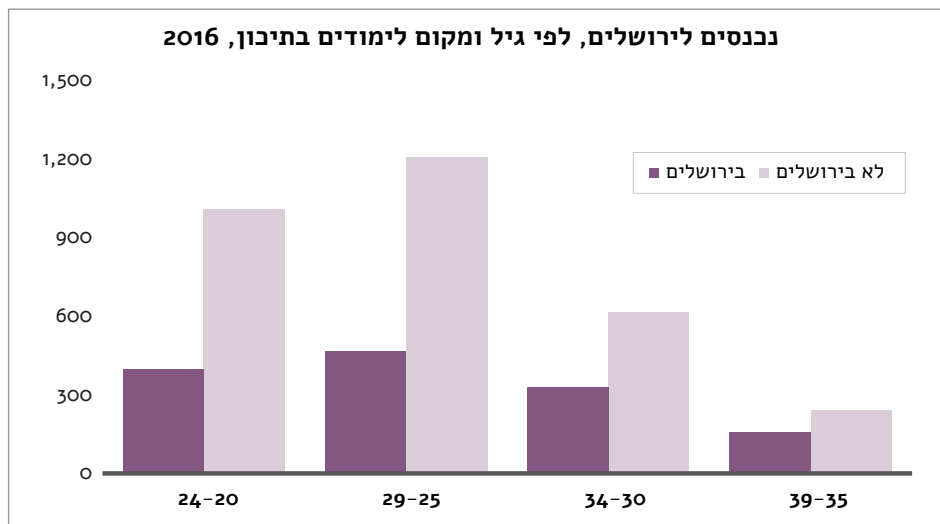

נכנסים לפי גיל

בדומה לעוזבים את העיר, הנכנסים אליה אף הם צעירים. קבוצות הגיל העיקריות של הנכנסים היו: בני 29-25 (28%), בני 24-20 (24%) ובני 30-34 (16%). בני 50 ומעלה היוו 13%. יוצא, איפוא, ש-68% מהנכנסים לעיר היו צעירים בני 20-34. הנכנסים החרדים היו הצעירים ביותר – 45% מהם היו בני 20-24 ובשליש בני 25-29. בקרב הדתיים קבוצות הגיל העיקריות היו בני 25-29 (36%) ובני 30-34 (25%). כך גם בקרב החילונים – בני 25-29 היוו 38% ובני 30-34 היוו 25%.

השוואה בין העוברים לירושלים, לפי גיל ומקום לימודים בתיכון, מצביעה על כך שהנכנסים שלא למדו בה בתיכון צעירים יותר.

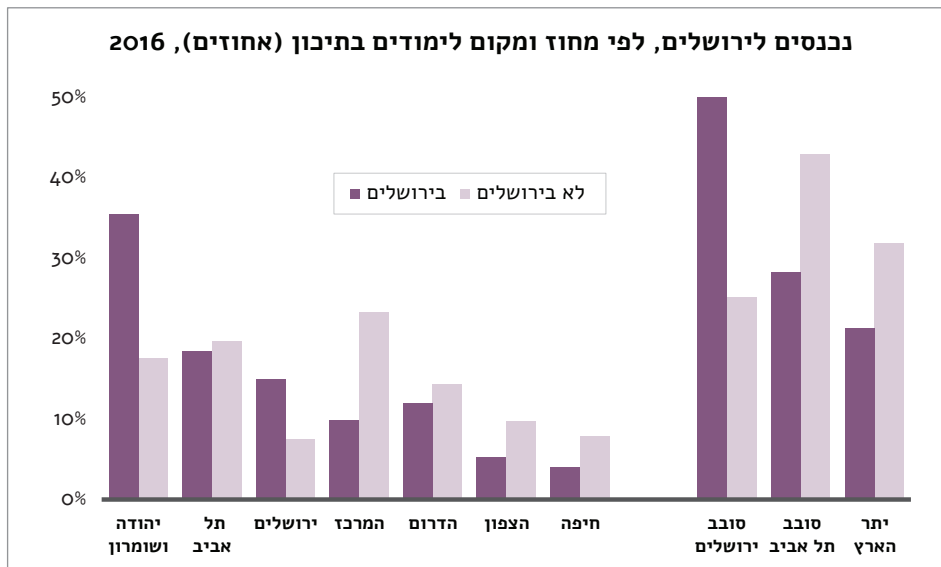
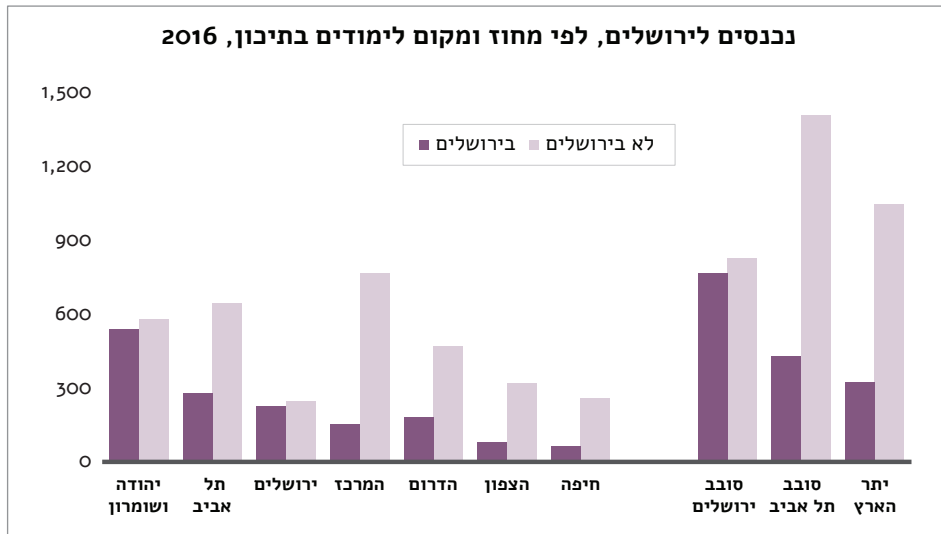

נכנסים לפי מחוז

המחוזות העיקריים מהם עברו תושבים חדשים לירושלים היו: יהודה ושומרון (24%), מחוז המרכז (19%), מחוז תל אביב (18%) ומחוז הדרום (13%).

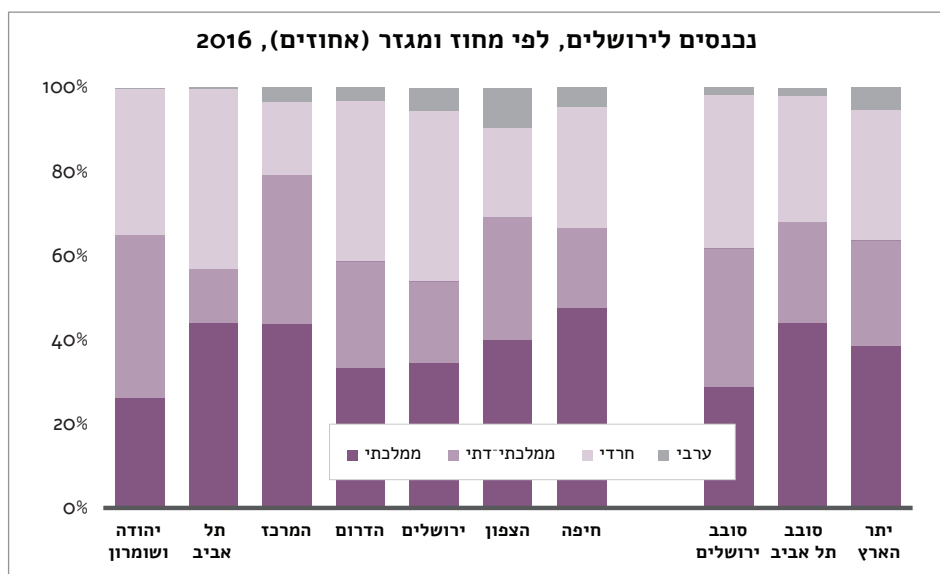
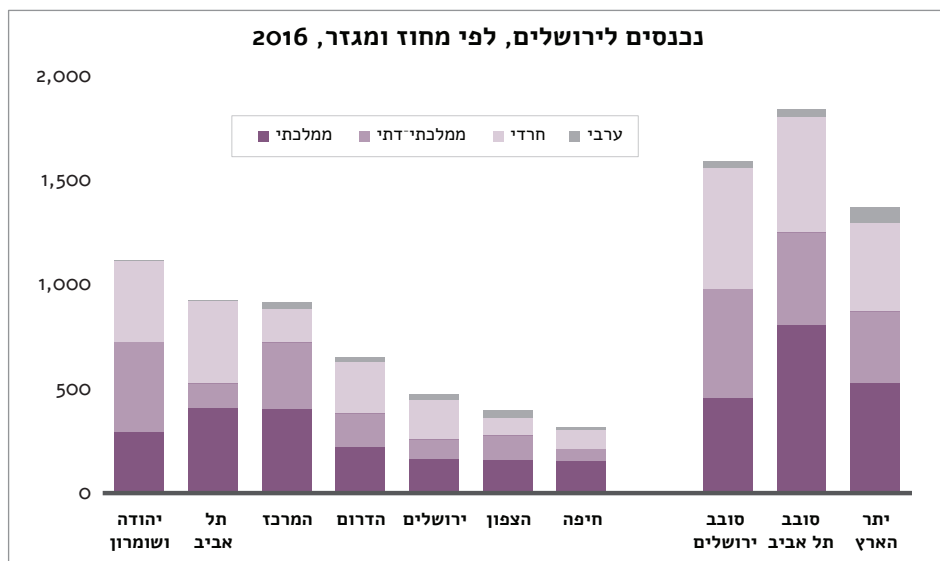
חלקם של העוברים לירושלים מסובב ירושלים ומסובב תל אביב דומה – 34% ו-37% (בהתאמה) מהעוברים לעיר עברו מאזורים אלו.

בחינה של הנכנסים לפי מחוז ומקום לימודים בתיכון מצביעה על כך שבקרב הנכנסים לעיר, שלמדו בתיכון בירושלים, בולט חלקם של הנכנסים מסובב ירושלים – 50%. בקרב הנכנסים שלא למדו בתיכון בירושלים בולט חלקם הגבוה של העוברים מסובב תל אביב – 43%.

נכנסים לפי מחוז ומגזר

מחוזות תל אביב והמרכז הם המחוזות מהם עברו לירושלים מספר החילונים הגבוה ביותר. העוברים משני המחוזות הללו היוו כמעט מחצית (45%) מכלל החילונים שעברו לעיר. הדתיים עברו לירושלים בעיקר מיהודה ושומרון (33% מכלל הדתיים שעברו לעיר) וממחוז המרכז (25%), בעוד שהחרדים עברו בעיקר ממחוז תל אביב, בו נמצאת העיר בני ברק, (25% מכלל החרדים שעברו לעיר) ומיהודה ושומרון (25%).

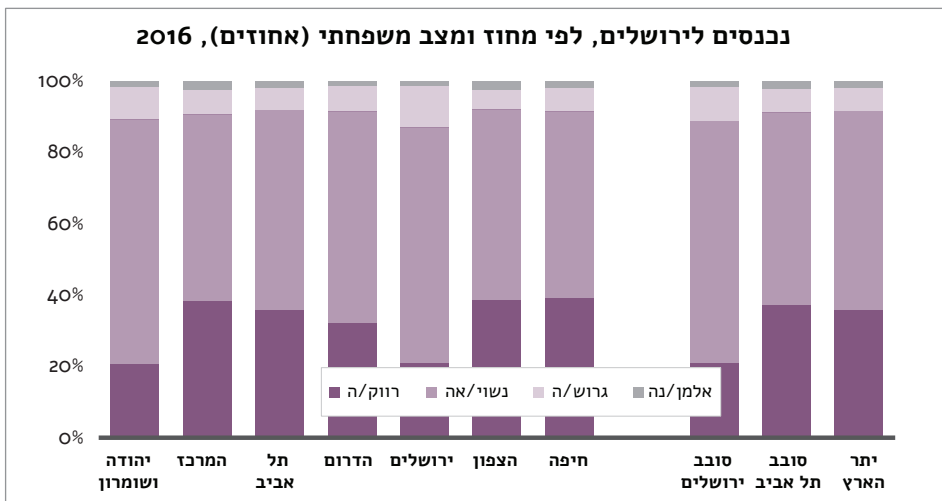
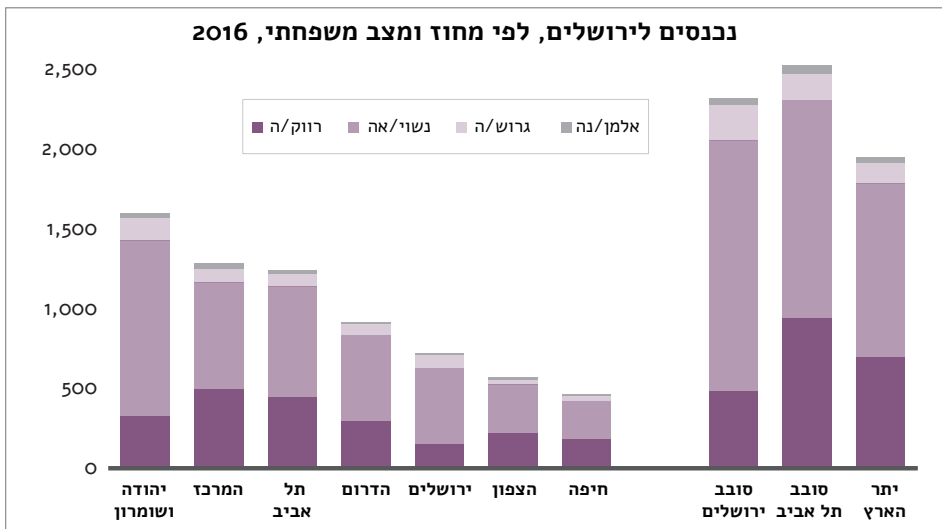
נכנסים לפי מחוז ומצב משפחתי

בקרב כלל הרווקים שעברו לירושלים, בולט חלקם הגבוה של רווקים שעברו ממחוזות המרכז (23%) ותל אביב (21%).

בקרב כלל הנשואים שנכנסו לעיר, בולט חלקם הגבוה של אלו שעברו לירושלים מיהודה ושומרון (27%) ולאחר מכן ממחוזות המרכז (17%) ותל אביב (17%).

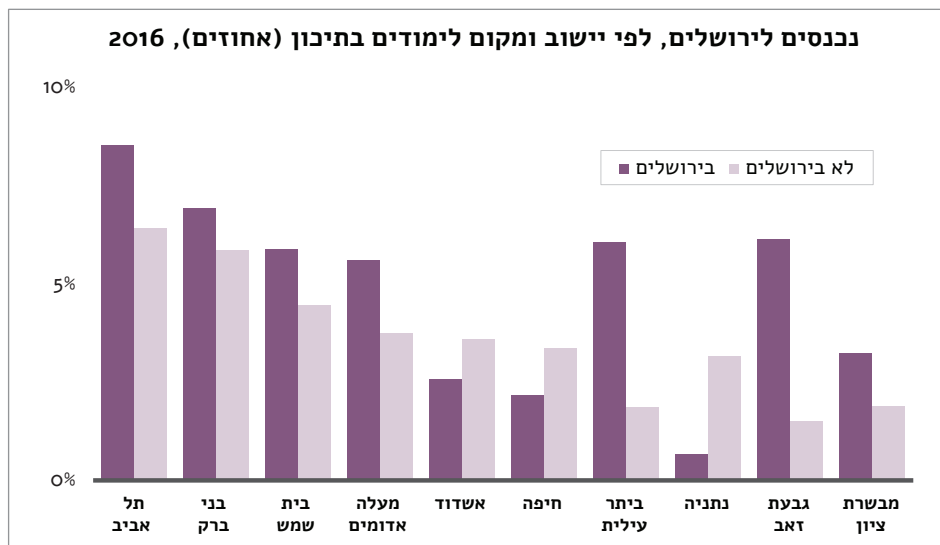
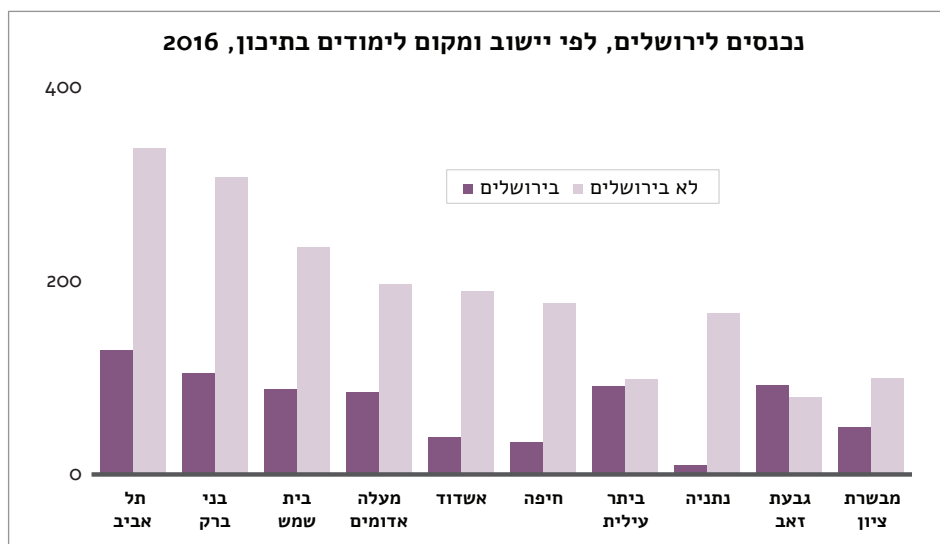
בקרב הנכנסים מסובב תל אביב בולט חלקם הגבוה יחסית של הרווקים – 37%. בקרב הנכנסים מסובב ירושלים, בולט חלקם הגבוה מאוד של הנשואים – 68%.

התפלגות הנכנסים לפי מחוז והשכלה מצביעה על כך שאחוז הנכנסים בעלי תואר ראשון ומעלה מסובב תל אביב ומסובב ירושלים די דומה והוא עמד על 24%-28%.

נכנסים לפי יישוב

היישובים העיקריים שמהם עברו לירושלים מספר הנכנסים הגדול ביותר היו: תל אביב (7% מכלל הנכנסים), בני ברק (6%), בית שמש (5%), מעלה אדומים (4%), אשדוד, חיפה, ביתר עילית, נתניה וגבעת זאב (3% מכל אחד מהם).

נכנסים לפי יישוב ומגזר

בשנת 2016 עברו לירושלים 1,800 חילונים, שהיוו 38% מכלל הנכנסים לעיר באותה שנה. חלקם של החילונים היה הגבוה ביותר מקרב 3 קבוצות האוכלוסייה (חילונים, דתיים וחרדים).

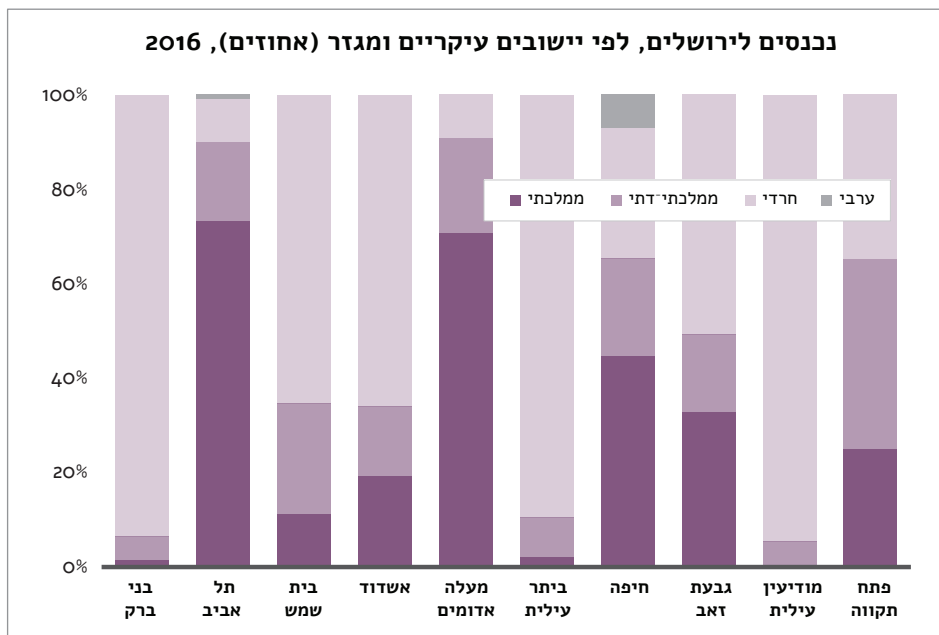
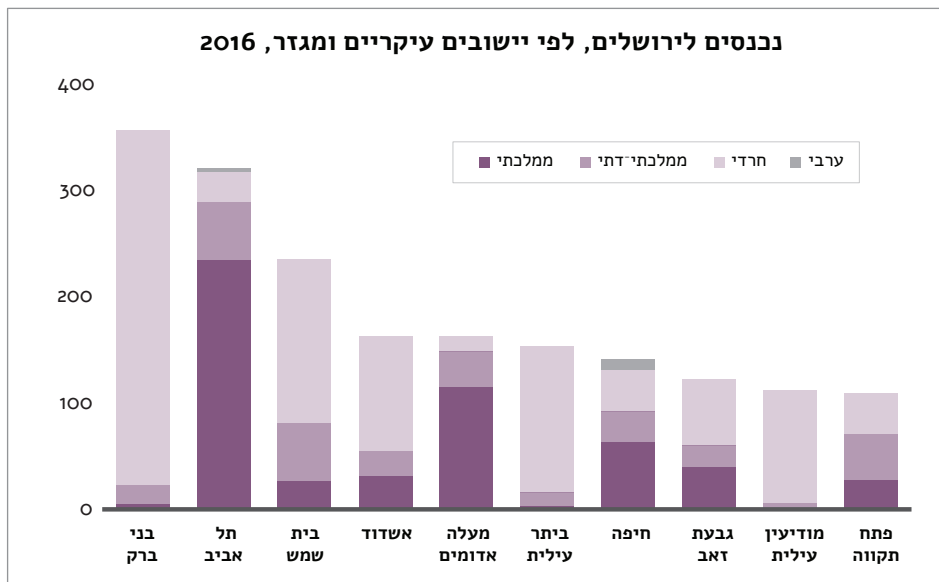
תל אביב היא יישוב המוצא שממנו הגיעו לירושלים אחוז החילונים הגבוה ביותר, מכלל החילונים שעברו לעיר – 13%. היישובים הבאים, על פי מדרג יורד, היו: מעלה אדומים (6%), מבשרת ציון (4%), חיפה (4%) וכן מודיעין, רמת גן, ראשון לציון ואילת (3% מכל אחד מהם).

בקרב הדתיים שעברו לירושלים אין בולטות ליישוב מסויים – 4% מהם הגיעו מבית שמש, 4% מתל אביב ו-3% מאפרת, פתח תקווה, רעננה, נתניה, בית אל, רחובות ומעלה אדומים (3% מכל אחד מהם).

בקרב החרדים בולט חלקם הגבוה של אלו שעברו לירושלים מבני ברק (21%) ולאחר מכן מבית שמש (10%), מביתר עילית (9%), מאשדוד (7%) ומודיעין עילית (7%). גם בקרב הנכנסים החרדים ניכר כי רובם עברו לירושלים ממספר יישובים קטן יחסית. יוצא, איפוא, שקצת למעלה ממחצית (54%) מהחרדים עברו לירושלים מחמשת היישובים שצויינו לעיל – בני ברק, בית שמש, ביתר עילית, אשדוד ומודיעין עילית.

אחוז חילונים גבוה, מקרב כלל הנכנסים⁸ מהיישוב, נרשם במבשרת ציון, תל אביב ומעלה אדומים (71%-74%) וכן מרמת גן, מודיעין וראשון לציון (65%-68%). אחוז דתיים גבוה מקרב כלל הנכנסים⁹ מהיישוב, הגיע מאפרת (88%) וכן מרעננה (66%), רחובות, פתח תקווה ונתניה (40%-43%).

⁸ יישובים מהם עברו לפחות 50 איש.
⁹ שם.

נכנסים לפי יישוב ומצב משפחתי

בשנת 2016 עברו לירושלים 2,100 רווקים והם היוו כשליש (31%) מכלל הנכנסים לעיר, באותה שנה. היישובים העיקריים מהם עברו לירושלים מספר הרווקים הגבוה ביותר, היו: תל אביב (12%), חיפה (4%), אילת (3%) ומעלה אדומים (3%).

יישובים¹⁰ מהם עברו לירושלים אחוז רווקים גבוה מכלל העוברים מהיישוב היו: תל אביב, הרצליה וראשון לציון (51%-53%) וכן אילת, רמת גן, אשקלון, רעננה וגבעת שמואל (39%-45%). יש לשער שחלק לא מבוטל מהרווקים שעברו לירושלים מיישובים אלו הם סטודנטים שעברו לעיר לצורך לימודים במוסדות להשכלה גבוהה בעיר.

מספר הנשואים שעברו לעיר כמעט כפול ממספר הרווקים והוא עמד על 4,000. היישובים העיקריים שמהם עברו לירושלים מספר הנשואים הגדול ביותר היו: בני ברק (9%), בית שמש (6%), תל אביב (5%), מעלה אדומים (4%) ואשדוד (4%). אחוז נשואים גבוה, מכלל הנכנסים מהיישוב, נרשם בקרב הנכנסים מיישובים חרדיים: מודיעין עילית ובני ברק (85%-87%) וכן בית אל, אשדוד, ביתר שמש וביתר עילית (72%-75%).

נכנסים לפי יישוב והשכלה

היישובים שמהם עברו לירושלים האחוז הגבוה ביותר של בעלי תואר ראשון ומעלה היו: תל אביב (11%), מעלה אדומים (4%), מבשרת ציון, חיפה, בית שמש, נתניה ורמת גן (3% מכל אחד מהם).

היישובים בהם נרשם אחוז בעלי תואר ראשון ומעלה הגבוה ביותר, מקרב כלל העוברים מהיישוב, היו: אפרת (45%), תל אביב (43%), בית אל, רמת גן, באר שבע ומבשרת ציון (42%-38%).

¹⁰ מהם עברו לפחות 50 איש.

נכנסים לפי שכונה

השכונות העיקריות בהן נרשם מספר הנכנסים הגבוה ביותר היו: נחלאות (7%), רמות (6%), פסגת זאב, רחביה, קריית משה ובית הכרם, קריית היובל וקטמון א-ט (5% לכל אחת מהן).

נכנסים לפי שכונה ותואר

השכונות אליהן עברו מספר בעלי תואר ראשון הגדול ביותר, מכלל בעלי תואר ראשון שעברו לירושלים, היו: קריית משה ובית הכרם (9%), נחלאות (8%), רחביה (7%), קטמון א-ט, רסקו וגבעת מרדכי, תלפיות, ארנונה ומקור חיים (6% לכל אחת מהן).

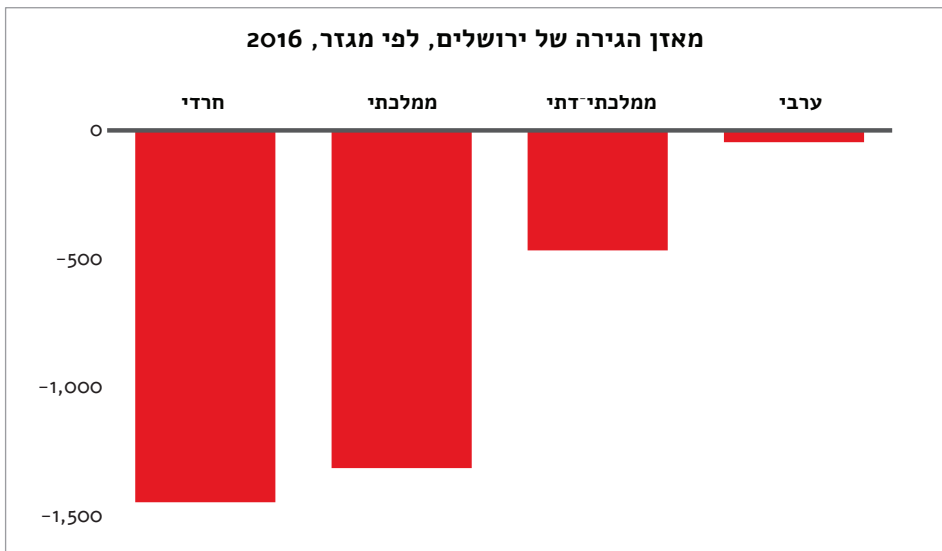
אחוז בעלי תואר ראשון הגבוה ביותר, מכלל העוברים לשכונה, נרשם ב: המושבה הגרמנית וקטמון הישנה (55%), רסקו וגבעת מרדכי (46%), טלביה (45%), קריית משה ובית הכרם וכן בקעה אבו-תור וימין משה (41%-43%).

מאזן הגירה של ירושלים

מספר העוזבים את ירושלים גבוה ממספר הנכנסים אליה וכפועל יוצא מאזן ההגירה של העיר היה שלילי. בשנת 2016 עמד מאזן ההגירה של ירושלים (בקרוב בני 18 ומעלה) על -4,900.

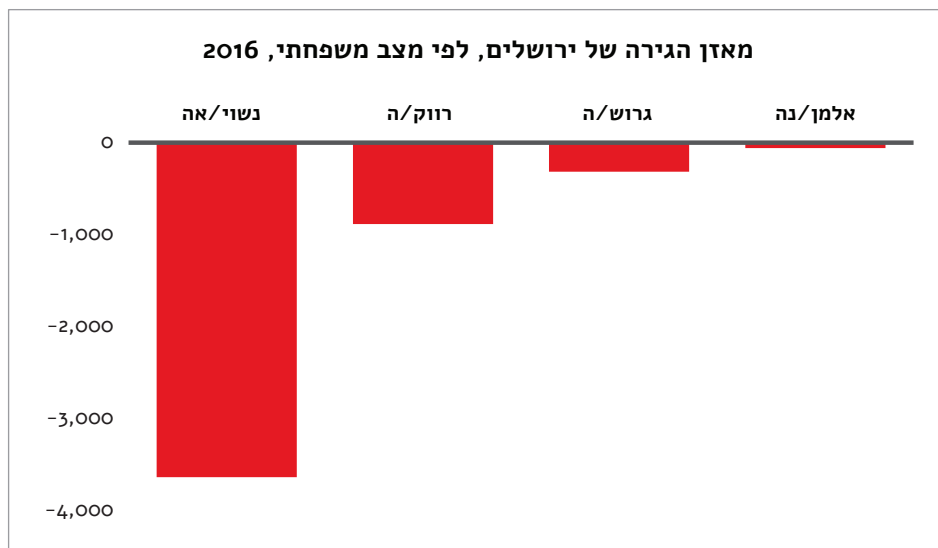
מאזן הגירה לפי מגזר

בקרוב האוכלוסייה שנגרעה מירושלים, כתוצאה ממאזן ההגירה השלילי, בולט חלקם של החרדים (44%) והחילונים (40%). 14% היו דתיים ו-1% ערבים. הן בקרב האוכלוסייה החרדית והן בקרב האוכלוסייה החרדית היקף המאזן השלילי גבוה מחלקן של האוכלוסיות הללו מכלל האוכלוסייה היהודית בעיר (35% ו-34%, בהתאמה). בקרב האוכלוסייה הדתית לעומת זאת, היקף המאזן (14%) נמוך באופן ניכר מחלקה של אוכלוסייה זו (31%) מכלל האוכלוסייה היהודית בעיר.

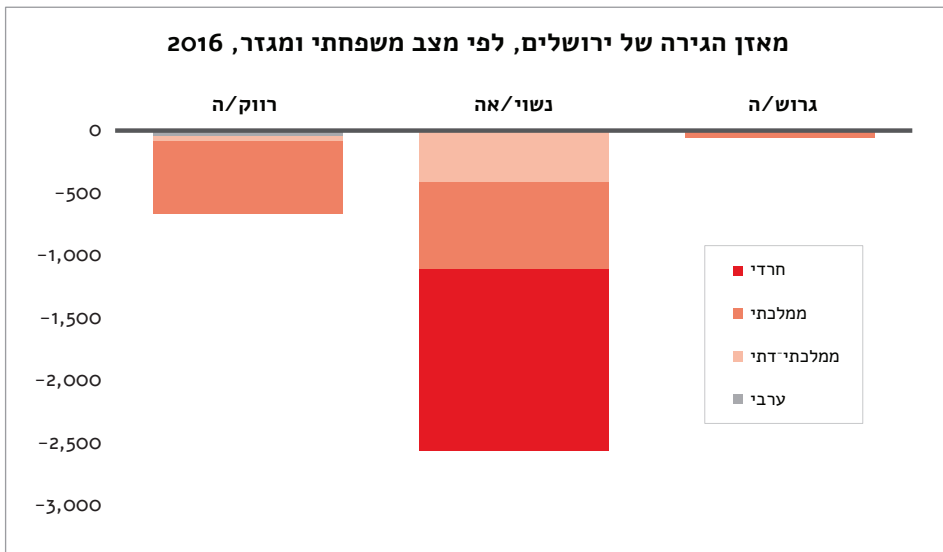
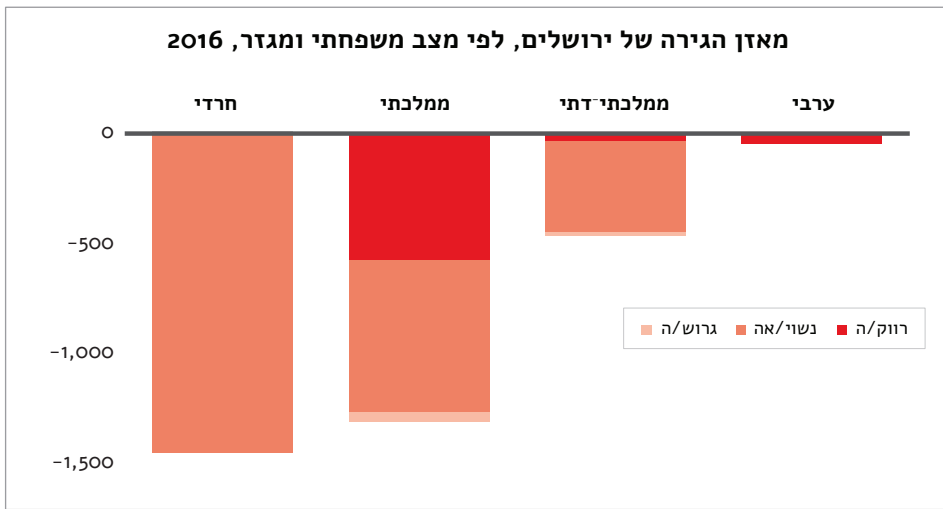
מאזן הגירה לפי מצב משפחתי

בשלושת רבעי (74%) מהתושבים שנגרעו מהעיר היו נשואים, כחמישית (18%) רווקים. היתר היו גרושים או אלמנים.

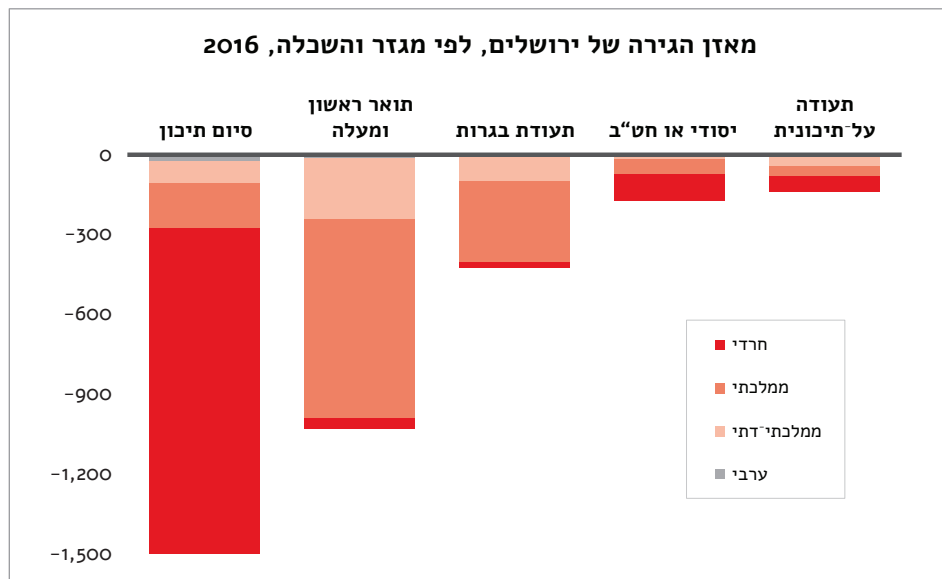
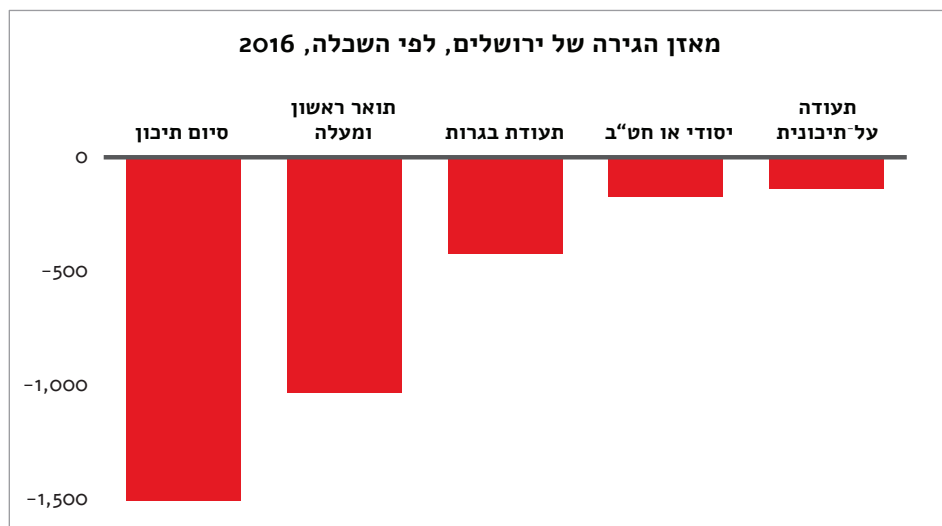
בקרב החרדים, בולט חלקם הגבוה מאוד של הנשואים, וכך גם בקרב הדתיים. בקרב החילונים, לעומת זאת, קצת למעלה ממחצית (55%) היו נשואים ו-44% רווקים.

בחינה של אוכלוסיית הרווקים בלבד, מצביעה על כך שמרביתם (88%) היו חילונים. התפלגות הנשואים שונה לחלוטין – קצת למעלה ממחצית (57%) היו חרדים, 27% חילונים ו-16% דתיים.

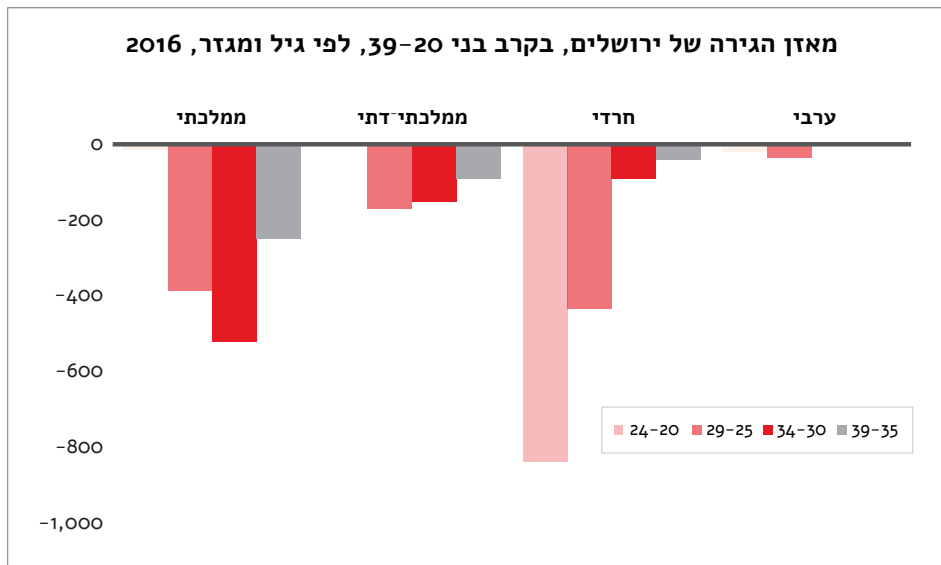
מאזן הגירה לפי השכלה

האוכלוסייה שנגרעה מהעיר התאפיינה בחתך השכלה גבוה מאוד – 36% בעלי תואר ראשון ומעלה. בקרב החילונים – 57% היו בעלי תואר ראשון ובקרב הדתיים 49%. בקרב בעלי תואר ראשון ומעלה בולט חלקם הגבוה מאוד של החילונים (73%) ולאחר מכן של הדתיים (22%).

מאזן הגירה לפי גיל

התפלגות הגילאים של האוכלוסייה שנגרעה מהעיר, על פי מגזר, היתה שונה (בקרוב בני 20-39 בלבד). בקרב האוכלוסייה החילונית בולט חלקם הגבוה של בני 30-34 (40% מהמאזן) ובני 25-29 (30%) וכך גם בקרב האוכלוסייה הדתית – בני 25-29 (36% מהמאזן) ובני 30-34 (33%). בקרב האוכלוסייה החרדית, לעומת זאת, בולט חלקם הגבוה מאוד של בני 20-24 (58% מהמאזן) ובני 25-29 (30%).

סיכום

נושא ההגירה לירושלים וממנה, ונושא העוזבים את העיר בפרט, הם נושאים שזוכים להתייחסות רבה בעיתונות ובמדיה הישראלית. לא אחת הכותרות בנושא זה הן שליליות והטרמינולוגיה מדברת על 'נטישת העיר'. חשוב לציין שבמקביל לעזיבה של העיר, יש גם מעבר של תושבים חדשים לירושלים. אולם, מכיוון שמספר העוזבים את העיר גבוה ממספר הנכנסים, מאזן ההגירה של ירושלים הוא שלילי. עם זאת, מאזן הגירה שלילי אינו ייחודי לירושלים והוא מאפיין גם את הערים הגדולות האחרות – תל אביב וחיפה.

בשנת 2016 גדלה אוכלוסיית ירושלים ב־17,000 תושבים. למרות שמאזן ההגירה של ירושלים הוא שלילי אוכלוסיית העיר גדלה מידי שנה. 3 מרכיבים תורמים לגידול אוכלוסיית ירושלים: ריבוי טבעי (ההפרש בין מספר הלידות למספר הפטירות), עלייה (עולים חדשים שבוחרים בירושלים כמקום מגוריהם הראשון בישראל) והגירה בין יישובית (ההפרש בין מספר העוזבים את העיר למספר הנכנסים אליה). בשנת 2016 מרכיבי הגידול היו: ריבוי טבעי (20,300 תושבים), השתקעות ראשונה של עולים חדשים (3,500) ומאזן הגירה בין יישובית שלילי שעמד על 8,000-.

מזה שנים רבות נערכים במכון ירושלים למחקרי מדיניות מחקרים בנושא הגירה לירושלים וממנה. המחקרים שנערכו היו משני סוגים:

1. מחקר כמותי שמתבסס על נתונים קיימים של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה (למ"ס). המחקר בוחן את היקפי ההגירה, לפי מגוון משתנים ביניהם: מחוזות ויישובי יעד ומוצא, גיל המהגרים, שכונות המוצא וכו'.
2. מחקר התנהגותי שמתבסס על איסוף נתונים עצמי, באמצעות שאלונים שנשלחו למדגם של מהגרים. במחקר זה נשאלו המהגרים גם על מאפייניהם וגם על הסיבות להגירה שלהם – סיבות הקשורות ליישוב המוצא ממנו היגרו וסיבות הקשורות ליישוב היעד אליו עברו.

המחקר הנוכחי הוא מחקר כמותי, מהסוג הראשון שצויין לעיל, אך הוא ייחודי בכך שהוא כולל ניתוח רחב יותר של מאפייני המהגרים (בני 18 ומעלה) – מצבם המשפחתי, השכלתם

(התעודה הגבוהה ביותר), סוג בית הספר התיכון (ממלכתי, ממלכתי-דתי, חרדי, ערבי) האחרון בו למדו והאם הוא היה בירושלים או מחוצה לה.

בשנת 2016 עזבו את ירושלים 17,700 תושבים ועברו לגור בה 9,700 תושבים חדשים. מכיוון שמספר העוזבים גדול ממספר הנכנסים, מאזן ההגירה של העיר היה שלילי ועמד על 8,000-. המחקר הנוכחי התמקד בבני 18 ומעלה בלבד, ולפיו עזבו את ירושלים בשנה זו 11,700 תושבים ונכנסו אליה 6,800 תושבים חדשים. מאזן ההגירה היה שלילי ועמד על 4,900-.

להלן עיקרי הממצאים שעלו מהמחקר:

העוזבים את העיר הם בעיקר יהודים ומיעוטם ערבים (2%). העוזבים היהודים מגוונים במאפייניהם וכוללים חילונים (39%), דתיים (23%) וחרדים (38%). אולם היקף העזיבה של האוכלוסייה החילונית והחרדית גבוה מחלקן של אוכלוסיות אלו באוכלוסיית העיר, בעוד שבקרב האוכלוסייה הדתית היקף העזיבה נמוך יותר מחלקה באוכלוסיית העיר (בקרב היהודים בני 20 ומעלה בירושלים, 34% היו חילונים, 33% דתיים ו-34% חרדים).

העוזבים הם צעירים וכשני שלישים (67%) מהם היו בני 20-34.

בקרב העוזבים בולט חלקם הגבוה של הנשואים – 66%, בהשוואה לחלקם של הרווקים (25%).

העוזבים מתאפיינים בחתך השכלה גבוה וכמעט שלישי מהם היו בעלי תואר ראשון ומעלה.

חלקם של העוזבים לסובב ירושלים (מחוז ירושלים ויהודה ושומרון) ולסובב תל אביב (מחוז תל אביב ומחוז המרכז) זהה, ו-40% מהעוזבים עברו לכל אחד מהם.

בקרב העוזבים הרווקים וכן בקרב העוזבים החילונים ניכרת העדפה לסובב תל אביב בכלל ולמחוז תל אביב בפרט. כמו כן אחוז העוזבים בעלי תואר ראשון ומעלה לסובב תל אביב (41%) גבוה באופן ניכר מזה של העוזבים לסובב ירושלים (21%).

הנכנסים לירושלים הם בעיקר יהודים (97%) ומיעוטם ערבים (3%). הנכנסים היהודים מגוונים במאפייניהם – 38% חילונים, 28% דתיים ו-34% חרדים. היקף הנכנסים החילונים גבוה מחלקם בקרב האוכלוסייה היהודית בעיר, בעוד שבקרב החרדים חלקם של הנכנסים

דומה לחלקם בקרב האוכלוסייה. בקרב הדתיים חלקם של הנכנסים נמוך במעט מחלקם בקרב האוכלוסייה היהודית בעיר.

בדומה לעוזבים, גם בקרב הנכנסים ישנו אחוז גבוה של נשואים – 59% וכשליש (31%) רווקים. הנכנסים מתאפיינים אף הם בחתך השכלה גבוה ו-26% מהם היו בעלי תואר ראשון ומעלה. כמו כן הם צעירים ו-68% מהם היו בני 20-34.

חלקם של הנכנסים מסובב ירושלים (34%) ומסובב תל אביב (37%) דומה.

מחוזות תל אביב והמרכז הם המחוזות מהם עברו לגור בירושלים מספר החילונים הגבוה ביותר. הדתיים עברו בעיקר מיהודה ושומרון וממחוז המרכז בעוד שהחרדים עברו בעיקר ממחוז תל אביב, בה נמצאת העיר בני ברק, ומיהודה ושומרון.

מאזן הגירה – בקרב האוכלוסייה שנגרעה מירושלים בולט חלקם של החרדים (44%) ושל החילונים (40%). חלקה של האוכלוסייה החרדית עמד על 14%. המאזן של האוכלוסייה החרדית גבוה מחלקה בקרב האוכלוסייה היהודית בעיר, וכך גם בקרב האוכלוסייה החילונית. בקרב האוכלוסייה הדתית לעומת זאת, היקף מאזן ההגירה נמוך באופן ניכר מחלקה בקרב האוכלוסייה היהודית בעיר.

האוכלוסייה שנגרעה מהעיר התאפיינה בחתך השכלה גבוה – 36% בעלי תואר ראשון ומעלה. חתך ההשכלה של החילונים והדתיים שנגרעו מהעיר היה גבוה מאוד ו-57% ו-49% מהם, בהתאמה, היו בעלי תואר ראשון.

על בסיס הממצאים שעלו ממחקר זה, יחד עם תובנות ממחקרים נוספים בנושא הגירה שערכנו במכון, אנו ממליצות לפעול על מנת להגדיל את כושר המשיכה של ירושלים לצעירים בכלל ולמשכילים שבהם בפרט. זאת, בין היתר, באמצעות המשך פיתוח וגיוון תחומי התעסוקה וכן שיפור איכות החיים בעיר.

כמו כן אנו ממליצות לערוך מחקר המשך שיתבסס על נתונים נוספים שיוזמנו מהלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, שיכללו מידע נוסף על המהגרים, כמו: תחום לימודים, תחום עיסוק, הכנסה ועוד. כל זאת על מנת לבחון לעומק את מאפייני המהגרים.

בהקשר זה יש לציין שבשנת 2019 יערך במכון ירושלים למחקרי מדיניות, במסגרת מחקרי 'היובל', מחקר הגירה נוסף שיתבסס על שאלונים שישלחו למהגרים לירושלים וממנה, שיבחן את מאפייני המהגרים והסיבות להגירה לעיר וממנה.

ההגירה לירושלים וממנה, ובייחוד העזיבה את העיר, הם נושאים שזוכים להתייחסות רבה בתקשורת ובישיח הציבורי בישראל. לא אחת הכותרות בנושא זה הן שליליות ומדברות על 'נטישת העיר'. אולם חשוב לציין שבמקביל לעזיבה של העיר, ישנו גם מעבר של תושבים חדשים אליה, וכי מאזן הגירה שלילי אינו ייחודי לירושלים והוא מאפיין גם את הערים הגדולות האחרות - תל אביב וחיפה.

למדיניות של הרשות המקומית יכולת השפעה גדולה על היקפי ההגירה בהשוואה למרכיבי הגידול האחרים, ריבוי טבעי ועלייה, שיכולת ההשפעה עליהם קטנה יותר. אי לכך הרשויות המקומיות משקיעות משאבים רבים בפיתוח מגורים, מסחר, שירותים ותשתיות לטובת תושבי העיר, ולמשיכת אוכלוסייה חדשה.

נושא ההגירה לירושלים וממנה הוא נושא שנחקר במכון מאז הקמתו, לפני כ-40 שנה.

בעשורים השנים האחרונות נערכו במכון שני סוגים של מחקרים בנושא הגירה:

1. ניתוח נתונים סטטיסטיים על הגירה לירושלים וממנה, המתבסס על נתוני הגירה של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.
2. מחקר שדה הבוחן את מאפייני המהגרים לעיר וממנה ואת המניעים שלהם להגירה.

המחקר הנוכחי ייחודי בכך שהוא כולל ניתוח רחב של מאפייני המהגרים לירושלים וממנה (אופי הזהות הדתית, מצב משפחתי, השכלה ועוד), על בסיס נתונים של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה. מחקר זה מהווה נדבך נוסף למחקרי ההגירה הנערכים במכון. ממצאי המחקר נועדו לסייע למקבלי החלטות וקובעי מדיניות העוסקים בפיתוח העיר ובחזקתה.

מכון ירושלים למחקרי מדיניות (לשעבר: מכון ירושלים לחקר ישראל), הוא המכון המוביל בישראל בחקר

המציאות המורכבת והמרקם הייחודי של ירושלים. המכון, שהוקם בשנת 1978, מתמקד באתגרים הייחודיים המאפיינים את ירושלים בת זמננו, ומספק ידע מחקרי נרחב ומעמיק לקובעי מדיניות, לאנשי אקדמיה ולקהל הרחב. עבודת המכון משתרעת על כלל ההיבטים של העיר: תכנון פיזי-אורבני, סוגיות חברתיות ודמוגרפיות, אתגרים כלכליים וסביבתיים ושאלות הנובעות ממעמדה הגאו-פוליטי של ירושלים. עבודתו הרב-גונית של המכון לאורך השנים, הקנתה לו פרספקטיבה ייחודית שהובילה להרחבת פעילותו לעבר אתגרים מורכבים וכוללים שעמם מתמודדת החברה הישראלית - בהם סוגיות עירוניות, חברתיות ואסטרטגיות, אתגרי סביבה וקיימות, מימון וחדשנות.

מכון ירושלים למחקרי מדיניות

רחוב רד"ק 20, ירושלים 9218604 טל 02-5630175 פקס 02-5639814

דוא"ל INFO@JERUSALEMINSTITUTE.ORG.IL

WWW.JERUSALEMINSTITUTE.ORG.IL